

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри

_____ Павлик О. А.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 2022 р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2022 р.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ 2 КЛАСУ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кваліфікаційна робота
студентки групи ПНАм-17
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Дадіжи Наталі Олександрівни

Керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
Онищенко І. В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Дадіжа Наталя Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	11
1.1. Сутність, зміст та структура соціальної компетентності молодшого школяра	11
1.2. Особливості формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі	16
1.3. Web-орієнтовані і мультимедійні технології як засіб формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі	21
1.4. Педагогічні умови формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій	26
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 2 КЛАСУ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	32
2.1. Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання.....	32
2.2. Виявлення рівня сформованості соціальної компетентності молодших школярів	40
2.3. Експериментальна методика формування соціальної компетентності учнів 2 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій.....	47
2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	58
Висновки до розділу 2.....	61

	4
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ	77
Додаток А.....	77
Додаток Б.....	78
Додаток В.....	80
Додаток Г.....	82

ВСТУП

Актуальність дослідження. У Концепції «Нова українська школа» [53], Концепції розвитку громадянської освіти в Україні [35], Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі [34], Державному стандарті початкової освіти [18] зазначено, що одним із важливих завдань на сучасному етапі становлення початкової освіти є формування та розвиток соціальної компетентності здобувача освіти.

Розбудова системи початкової освіти на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки потребує таких підходів, які сприяли б формуванню в здобувачів початкової освіти загальнолюдських цінностей, зокрема морально-етичних і соціально-політичних, а також соціальної компетентності, соціальних навичок, важливих життєвих умінь, які сприяють формуванню готовності продовжити навчання в базовій школі. Молодший шкільний вік є важливим періодом розвитку соціальної компетентності здобувача початкової освіти, адже в цей період формується готовність до співпраці, лідерські якості, розвиваються комунікативні уміння, здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення і дії.

Особливості формування соціальної компетентності в молодших школярів досліджували Т. Байбара, Н. Бібік, І. Кузьменко, О. Ляшенко, О. Онопрієнко, М. Панкратова, О. Проценко, О. Савченко та ін. Вікові особливості становлення соціальної компетентності в молодшому шкільному віці вивчали І. Зимня, Н. Калініна, О. Крузе-Брукс, І. Ніколаєску, О. Онопрієнко, О. Проценко, О. Савченко, В. Цветков та ін. Важливість обґрунтування психолого-педагогічних засад та аспектів дослідження формування та розвитку соціальної компетентності здобувачів початкової освіти в контексті сучасних освітніх вимог спонукає вчених до вивчення і аналізу цієї теми.

У Концепції «Нова українська школа» [53] наголошується увага на впровадженні в освітній процес сучасної школи інноваційних технологій, що

сприятиме формуванню в молодших школярів соціальної компетентності, умінь застосовувати свої знання в практичних ситуаціях.

Концептуальні засади упровадження web-орієнтованих і мультимедійних технологій в освітній процес закладу освіти відображено в працях таких учених, як В. Імбер, В. Лещенко, В. Олійник, О. Пінчук, О. Соколюк, Л. Тимчук та ін. Упровадження даних технологій є актуальним та перспективним для НУШ, бо саме тут виховуються майбутні професіонали, що працюватимуть в інформаційному суспільстві.

Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках у початковій школі є актуальним завданням, що вимагає обґрунтування та ретельного вивчення. Особливості впровадження даних технологій в освітній процес початкової школи вивчали В. Барановська, О. Борисьонко, І. Галаган, В. Коваленко, М. Левшин, Г. Ломаковська, О. Мороз, Н. Олефіренко, І. Онищенко, Л. Петухова, А. Семенов, О. Співаковський, Б. Хантер, В. Шевченко та ін. Однак, недостатньо вивченим залишається проблема формування та розвитку соціальної компетентності здобувачів початкової освіти засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій в умовах НУШ.

Отже, в умовах Нової української школи проблема формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій є актуальною й мало дослідженою. Цим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему роботи з формування соціальної компетентності учнів 2 класу засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій.

Завдання дослідження. Відповідно до мети дослідження було поставлено такі завдання:

1) проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, масовому педагогічному досвіді;

2) конкретизувати сутність, зміст, структуру та особливості формування соціальної компетентності в учнів початкової школи;

3) розкрити специфіку web-орієнтованих і мультимедійних технологій як засобу формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі;

4) обґрунтувати педагогічні умови формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій;

5) розробити дослідно-експериментальну програму формування соціальної компетентності учнів 2 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій.

Об'єкт дослідження – процес формування соціальної компетентності молодших школярів.

Предмет дослідження – система роботи з формування соціальної компетентності учнів 2 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій.

Гіпотеза дослідження: формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій буде ефективним за таких умов:

1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;

2) максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні;

3) органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;

4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження нами було використано такі методи:

- теоретичні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування);
- емпіричні (вивчення і узагальнення педагогічного досвіду, аналіз шкільної документації, спостереження.);
- методи математичної статистики.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Опорного закладу Ренійського закладу загальної середньої освіти Ренійської міської ради. В експерименті взяли участь учні 2-А та 2-Б класів у кількості 46 осіб.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та використанні на уроках мовно-літературної освітньої галузі авторської програми, яка допоможе вчителю сформувати соціальну компетентність в учнів за допомогою зазначених нами технологій. Результати нашого дослідження можуть використовувати студенти, вчителі, аспіранти під час навчання.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано на таких конференціях:

1) Міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих учених «Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці» (Київ, 21-22 квітня 2021 р.);

2) XV Міжнародна науково-практична конференція «Modern science: innovations and prospects» (Стокгольм, Швеція, 13-15 листопада 2022 р.);

3) II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні» (Херсон, 30 листопада 2019 р.);

4) IX Всеукраїнська науково-практична студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» (Київ, 28 квітня

2022 р.);

5) I Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Освіта XXI століття: аксіологічний вимір» (Нікополь, 02 грудня 2022 р.).

Досліджувану тему розкрито в таких публікаціях:

1. Купа Н. О. Використання мультимедійних презентацій на уроках у початковій школі як засобу формування мотивації учіння молодших школярів. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених за тематикою «Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні»*: збірник наукових праць / Під ред. Г.О. Райко. Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2019. С. 342–343. URL : <http://surl.li/dvknh>

2. Купа Н. О., Онищенко І. В. Особливості формування соціальної компетентності молодших школярів засобами web-технологій. *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 61–63. URL : http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/molodi-vcheni_21-22-kvitnya.pdf

3. Купа Н. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій у контексті вимог Нової української школи. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки*: матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (28 березня 2022 р.): збірник тез. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 363–368. URL : <https://drive.google.com/drive/folders/12e5a9ZxE4HoSPp4O5Cftly2MJZOF5j-U>

4. Дадіжа Н. О., Онищенко І. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами web-орієнтованих та мультимедійних технологій в освітньому процесі НУШ. *Modern science: innovations and prospects* : Proceedings of the 15th International scientific and practical conference. Stockholm, Sweden, 2022. Pp. 251–256. URL : <https://sci->

conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/11/MODERN-SCIENCE-INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-13-15.11.22.pdf

5. Дадіжа Н. О. Формування соціальної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедіа. *Освіта XXI століття: аксіологічний вимір*: збірник матеріалів І Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції КЗ «НФПК» ДОР». Нікополь, 2022.

6. Дадіжа Н. О., Онищенко І. В. Формування соціальної компетентності учнів 2 класу засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 85 с.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, супроводжуваних висновками, загальних висновків, списку використаної літератури (87 позицій), 4 додатки. Повний обсяг роботи – 85 сторінок, з яких 66 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність, зміст та структура соціальної компетентності молодшого школяра

У контексті вимог НУШ проблема формування соціальної компетентності є актуальною, адже провідним завданням сучасної початкової освіти є формування таких якостей, як відповідальність, дисциплінованість, організованість, толерантність, самостійність, здатність взаємодіяти з іншими, співпрацювати в команді. Сформована соціальна компетентність вказує на готовність здобувача освіти до співпраці, самостійної оцінки явищ і процесів навколишньої дійсності, здатність приймати власні рішення.

Вивчення питання формування зазначеної вище компетентності здобувачів початкової освіти в освітньому середовищі НУШ потребує визначення й інтерпретації його базових понять. У контексті нашого дослідження такими категоріями є: *«компетентність»*, *«соціальна компетентність»*, *«соціальна компетентність молодшого школяра»*.

Розглянемо сутність і зміст поняття **«компетентність»**.

У Державному стандарті початкової освіти (2018) компетентність визначається як *«набута в процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці»* [18].

О. Овчарук поняття *«компетентність»* розглядає як *«результат отримання особою освіти, який можна досягти не лише під час процесу навчання, а й під час соціальних взаємодій між здобувачами освіти, викладачами та іншими членами суспільства з якими взаємодіє учень»* [78].

На думку О. Марушак, компетентність – це «набута здатність здобувача освіти, виконувати певну діяльність, яка є суспільно-корисною, застосовуючи набуті знання, навички та досвід» [48].

Отже, аналіз наукових публікацій дав можливість зробити висновок, що поняття «компетентність» є багатоаспектним і має велику кількість трактувань і визначень.

У своєму дослідженні ми дотримуємося позиції, що компетентність – це результат процесу навчання, який являє собою знання, досвід, цінності і ставлення, сформовані в особистості, які вона має змогу застосувати на практиці.

Розкриємо сутність поняття **«соціальна компетентність»**.

Грунтовне дослідження сутності та змісту даного поняття знаходимо в наукових розвідках науковців кінця ХХ початку ХХІ ст. Аналіз досліджень показав (І. Зимня, Н. Калініна, О. Крузе-Брукс, І. Ніколаєску, О. Онопрієнко, О. Пометун, Т. Поніманська, О. Проценко, О. Савченко, В. Цветков та ін.), що вчені дану категорію трактують у вузькому розумінні, оскільки «конкретизовані на соціальних характеристиках особистості певного віку та виду діяльності».

Н. Беккер, трактуючи поняття «соціальна компетентність» зазначає, що «у 1990-х рр. науковцями розглядається процес «соціалізації-інтеграції», в основі якого лежить творчий пошук свого «Я». Також активно вживається поняття «соціальне виховання», що розглядається як складова частина процесу соціалізації, педагогічно регульоване і спрямоване на формування соціальної зрілості й розвитку особистості за допомогою включення її в різні види соціальних відносин, а саме: гру, спілкування, навчання, соціальну діяльність» [4].

У Концепції «Нова українська школа» (2016) соціальна компетентність трактується як «здатність до співпраці задля певного результату та уміння досягати компромісів» [53].

У Державному стандарті початкової освіти (2018) одним з результатів навчання визначено «засвоєння учнями відповідно до вікових особливостей різних видів соціального досвіду, системи цінностей суспільства, морально-правових норм, традицій» [18].

За переконанням С. Івашньова, соціальна компетентність – це «вміння особистості підбирати необхідні прийоми та способи взаємодії з оточуючими, щоб досягати поставлених цілей під час практичної діяльності» [24].

На думку М. Гончарової-Горянської, соціальна компетентність – це «навичка особистості взаємодіяти із суспільством, будувати дружні та партнерські стосунки» [14].

Ми погоджуємося з визначенням соціальної компетентності особистості В. Шахрая, який вказує, що «соціальна компетентність – це якісний ступінь її соціалізованості, цілісне інтегративне утворення, сукупність конкретних здібностей, знань, умінь, цінностей, що забезпечують інтеграцію людини в суспільство через продуктивне виконання нею різних соціальних ролей і успішну самореалізацію» [81]. Уважаємо, що дане трактування розкриває широке значення поняття соціальної компетентності, адже відображає загальні аспекти процесів соціалізації, що відбуваються під впливом різних чинників і факторів.

На основі узагальнення поданих визначень ми розглядаємо соціальну компетентність як інтегративну здатність особистості, яка формується в результаті соціалізації і навчання, та є системою, що включає в себе мотиви, цінності, соціальний досвід, знання та навички особистості, що дає можливість забезпечувати ефективність взаємодії з іншими людьми, можливість ефективної адаптації до нових умов життя і самореалізації.

Завданнями нашого дослідження передбачено аналіз поняття **«соціальна компетентність молодшого школяра»**.

На думку О. Проценко, соціальна компетентність молодшого школяра – це «процес формування й розвитку особистості учня в молодшому

шкільному віці, який характеризується інтенсивним розвитком соціальних відносин, змінами соціальних ролей і функцій з подальшим розширенням соціально-моральних взаємодій дітей з навколишнім соціумом, динамічністю соціальних уявлень, особливим ставленням до світу. Саме ці зміни є основними засадами організації процесу формування їх соціальної компетентності» [61, с. 452].

За переконанням О. Дзененко, соціальна компетентність молодшого школяра – це «набута здатність особистості взаємодіяти із навколишнім світом та орієнтуватись у змінних соціальних умовах» [19].

І. Зимня трактує поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» як групу ключових компетентностей: здоров'язберігаючу, громадянську, інформаційно-технологічну, компетентність соціальної взаємодії, компетентність спілкування. У внутрішній структурі соціальної компетентності дослідниця виділяє: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смісловий компоненти та емоційно-вольову саморегуляцію [23].

Аналіз наукових розвідок, присвячених соціальній компетентності, дав змогу з'ясувати, що вчені поки що не дійшли однозначного висновку щодо сутності і змісту даного поняття.

Соціальна компетентність має інтегративний характер. Це пояснюється тим, що вона поєднує в собі різноманітні компетентності, а також має свою внутрішню будову. Через це в контексті вимог НУШ є дуже важливим і актуальним проаналізувати структуру соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку, знання якої важливі для вчителя початкових класів.

О. Юрченко у структурі соціальної компетентності виділяє такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний [82]. Дослідниця наголошує, що представлена комбінація цінностей, знань, умінь та здатностей є змінною й залежить від вікових, індивідуальних

особливостей учнів і середовища соціалізації, тому може доповнюватись або видозмінюватись.

І. Зимня вважає, що соціальна компетентність передбачає наявність таких елементів, як-от: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий та емоційно-вольовий. Соціальна компетентність інтегрує в собі такі компетентності, як-от: здоров'язберігаючу, громадянську, інформаційно-технологічну, компетентність соціальної взаємодії, компетентність спілкування [23].

Як бачимо, аналіз досліджень дає можливість зробити висновок щодо структури соціальної компетентності здобувачів початкової освіти. Погоджуємося з думкою більшості дослідників, що основними компонентами соціальної компетентності молодшого школяра є мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий та емоційно-вольовий. Кожен із цих компонентів має своє змістовне наповнення та характеристики.

Отже, аналіз наукових праць учених показав, що поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» трактується як процес формування особистості учня молодшого шкільного віку, який характеризується зміною соціальної ролі дитини та формуванням ставлення до світу і самого себе. Аналіз структури соціальної компетентності показав, що основними складовими цього утворення є мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий та емоційно-вольовий компоненти, які є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Головними характеристиками соціальної компетентності здобувача початкової освіти визначено такі: знання правил поведінки і взаємодії, способів виходу з конфліктних ситуацій, здатність взаємодіяти з іншими, успішно співпрацювати в команді, комунікувати, брати на себе відповідальність, продуктивно виконувати різні соціальні ролі.

1.2. Особливості формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі

В умовах НУШ питання формування й розвитку соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках певних освітніх галузей є однією із важливих, актуальних і малодосліджених. Перед сучасною початковою освітою стоїть завдання – сформувати в учня початкової школи соціальні навички, здатність співпрацювати у команді, виконувати різні соціальні ролі та функції у колективі.

Система початкової освіти України формується на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки, тобто дитина виступає центром процесів виховання, навчання та розвитку, всі методи та методики навчання ми підпорядковуємо особистості молодшого школяра, саме тому система початкової освіти як ніколи потребує таких підходів, які б поступово сприяли формуванню:

- загальнокультурних цінностей особистості (не просто нав'язувати здобувачеві освіти загальноприйняті цінності, а сприяти виробленню своїх – власних цінностей, які будуть перетинатися з загальнокультурними);
- морально-етичних цінностей здобувачів освіти (здобувач освіти має мати власні моральні та етичні цінності, виробленню яких і має сприяти процес навчання та виховання);
- соціальної компетентності здобувачів початкової освіти (на даному етапі просто необхідно володіти соціальною компетентністю, робота в команді, взаємодія з однокласниками – рушії процесу навчання та розвитку особистості на етапі її формування);
- необхідних навичок соціалізації, що забезпечать готовність учня до продовження навчання в середній школі та подальшої взаємодії навіть у дорослому житті.

Період початкової школи є найсприятливішим для формування соціальної компетентності особистості. Процеси, які відбуваються в молодшому шкільному віці подано на рис.1.2.

Рис.1.2. Процеси, які відбуваються в молодшому шкільному віці

У контексті вимог НУШ одним із важливих завдань початкової освіти є формування соціальної компетентності, яка у подальшому є необхідною не тільки для навчання, а й для перебуванні та взаємодії із суспільством. В умовах сьогодення початкової освіти зростає важливість обґрунтувати теоретичні і практичні засади того, як саме необхідно формувати соціальну компетентність у здобувачів освіти, адже вони – це не лише рушій освіти, а й формування особистості в цілому, тому багато дослідників займаються цим питанням, щоб створити прогресивні методики формування заданої компетентності спираючись на вимоги Нової української школи, нормативних документів та інших стандартів.

Молодший шкільний вік є сприятливим для соціалізації та соціального розвитку дитини. Він характеризується, перш за все, новою соціальною

ситуацією розвитку дитини – її новими зв'язками й взаємостосунками із соціумом.

Погоджуємося із думкою Н. Лук'янчук, Н. Климової, О. Ковальнової про те, що «молодший шкільний вік – сприятливий період для розвитку емоційної сфери, культури почуттів особистості, удосконалюється й діяльність щодо аналізу навколишнього світу. Розвинений «апарат відчуттів» надає учням можливість пізнавати множинність властивостей предметів, продуктів людської праці, явищ природи, сприяє тому, що діти стають більш чутливими до поєднань різних кольорів, звуків, рухів тощо, збагачуються їхні почуття, підвищується загальна культура» [63].

С. Мартиненко зазначає, що «...молодший шкільний вік вважається основним періодом набуття соціального досвіду, передумовою функціонування механізмів розвитку особистості та орієнтації її життєдіяльності, це один із найважливіших періодів формування особистості. У цьому віці інтенсивно розвиваються природні задатки, формуються моральні якості, виробляються риси характеру». Дослідниця продовжує, думку про те, що «у віці 6-10 років в учнів з'являються думки про власну соціальну значущість, розвивається самооцінка, формується самосвідомість та зворотній зв'язок з оточенням» [47].

Процес формування соціальної компетентності у молодших школярів залежить від факторів та чинників, які ми умовно можемо розподілити на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів та чинників ми відносимо:

- інтелектуальний розвиток учня;
- творчий потенціал;
- задатки та здібності;
- життєвий досвід поведіння у тій чи іншій ситуації;
- погляди та переконання;
- виховання учня;
- життєві цінності учня та ін.

До зовнішніх факторів та чинників, на наш погляд, належать такі:

- колектив, у якому знаходиться дитина;
- найближче оточення: родина, друзі та ін.;
- організація вчителем навчального процесу з урахуванням усіх вимог та особливостей, які сприятимуть успішному формуванню соціальної компетентності.

А. Тадаєва виділяє «чинники, що впливають на медіасоціалізацію молодших школярів в інформаційному просторі – сім'я, заклад загальної середньої освіти та територіальна громада» [74]. Розглянемо їх детальніше:

1) «сім'я має беззаперечний вплив на соціалізацію учня початкової школи, адже у сім'ї створюється специфічне її соціокультурному рівню інформаційне середовище і відбувається первинне долучення до соціуму. Зрозуміло, якщо учень має особистий мобільний телефон чи планшет, відповідно він уміє ними користуватися та має навички взаємодії з іншими в інформаційному просторі. Якщо батьки є активними користувачами медіа, то учні з таких сімей більш медіасоціалізовані, ніж у родинах з негативним ставленням до ІКТ» [74, с. 67];

2) «територіальна громада є специфічним інформаційним середовищем (залежно від місця проживання: велике місто, селище тощо), у якому відбувається соціальний розвиток молодшого школяра. Складовими територіальної громади є: позашкільні дитячі установи, культурно дозвіллеві заклади, установи культури (виставки, театри, кінотеатри, музеї, парки тощо), центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, дитячі бібліотеки, телебачення, сайти та групи у соціальних мережах. Все вище перелічене і впливає на процес медіасоціалізації учнів, а також, наявність у великих містах у парках відпочинку і закладах харчування безкоштовного бездротового доступу до Інтернету» [74, с. 68];

3) «школа має особливий вплив на дитину молодшого шкільного віку, оскільки навчання стає провідною діяльністю і набуває значущості соціальна роль учня. Нині в освітній процес школи активно впроваджуються ІКТ

(комп'ютери, нетбуки, електронні книги, інтерактивні дошки та ін., що впливають на процес медіасоціалізації учнів». Наразі «... школа має виступати для учнів початкових класів тим середовищем, яке надає можливість соціально розвиватися в умовах інформаційного суспільства, попри на можливості родини чи реалії територіальної громади. Також, заклад освіти повинен виступати осередком гармонізації соціально-виховних впливів різних соціальних інститутів та для підвищення ефективності процесу соціалізації, супроводжуючи медіасоціалізацію молодших школярів і залучаючи до цього процесу сім'ю та інших» [74, с. 68-69].

Розглянемо особливості та специфіку формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. На нашу думку, уроки української мови та літературного читання є найбільш сприятливими для формування соціальної компетентності молодших школярів. Адже на цих уроках вчитель має змогу не тільки активно її формувати, а ще й пасивно.

На уроках літературного читання діти читають твори різноманітних жанрів, різних авторів, при цьому кожен твір має свою особливу цінність, він покликаний навчити чомусь учня, прояснити йому ту чи іншу ситуацію, показати, як можна себе поводити, а як не варто та ін. Після прочитання твору учні самостійно, або разом з вчителем обов'язково аналізують його, під час цього процесу і відбувається пасивне формування соціальної компетентності, адже учні під час аналізу поведінки героїв твору приміряє на себе роль цих героїв, починає роздумувати «чи вчинив би так я будучи на його місці?», «чи правильно він вчинив?», «а що буде якщо я зроблю так само?». При цьому здобувачі освіти не просто над цим роздумують, а ще й обов'язково висловлюють свою думку з цього приводу, що сприяє формуванню активної громадянської позиції, розуміння як слід поводити себе та ін.

На уроках мовно-літературної освітньої галузі під час аналізу творів та виконання різного роду завдань відбувається оволодіння учнями певною

системою знань, формування умінь і навичок взаємодії в соціумі та здатності оцінювати свої дії та вчинки, а також здійснюється цілеспрямований вплив на учнів для оволодіння і засвоєння ними загальнолюдських та спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування позитивних ціннісних орієнтирів, соціально значущих якостей. На цих уроках відбувається цілеспрямоване формування морально-етичних цінностей, соціальної компетентності.

Ефективним засобом розвитку соціальної компетентності є й усна народна творчість. Використовуючи потенціал народної творчості (прислів'я, приказки, казки, загадки, народні ігри та ін.), можна розвинути здатність до співпраці, толерантні стосунки прищепити школярам повагу, доброту, милосердя. Рід час аналізу усної народної творчості відбувається конкретизація соціальних зразків поведінки особистості, систематизація певних норм та правил моралі.

Отже, в умовах НУШ проблема формування та розвитку соціальної компетентності учнів початкової школи, тобто здатності продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі, є актуальною. Нами з'ясовано, що молодший шкільний вік сприятливий для соціалізації та соціального розвитку дитини. Ефективними, на нашу думку, для формування соціальної компетентності молодших школярів є уроки української мови та літературного читання, на яких можна активно впроваджувати різноманітні мультимедійні та інші інноваційні технології.

1.3. Web-орієнтовані і мультимедійні технології як засіб формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі

У контексті сучасних освітніх вимог проблема формування соціальної компетентності молодших школярів є актуальною і важливою. За нашим

переконанням, ефективним засобом формування соціальної компетентності учнів початкової школи є web-орієнтовані і мультимедійні технології, упровадження яких сприяє формуванню таких особистісних якостей, як здатність комунікувати, взаємодіяти з іншими, співпрацювати, розподіляти ролі, брати на себе відповідальність за доручену справу, приймати власні рішення.

Погоджуємося із думкою О. Кучай, що «одним із пріоритетних напрямів у сфері інформатизації освіти є розроблення й впровадження мультимедійної техніки, мультимедійних продуктів в освітній процес. Із розвитком Інтернету з'явився новий вид мультимедійних засобів, орієнтованих на web-технології, що можуть бути використані для освітніх цілей як в умовах школи, так і для позашкільної роботи» [39].

М. Лещенко та Л. Тимчук, досліджуючи підходи до стандартизації сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, зазначають, що «використання в освітньому процесі сучасних web-орієнтованих і мультимедійних технологій надає не тільки широкий доступ до інформаційних джерел, інтерактивний характер взаємодії з інформацією, а й можливість побудови власного простору перебування в інформаційному середовищі, у якому розмаїття способів представлення інформації (різні форми створення віртуальної реальності) створюють підґрунтя для реалізації творчого потенціалу особистості. У відповідь на ці реалії педагогічна наука мусить переорієнтуватися на розвиток самодостатньої, духовно розвиненої та щасливої особистості в сучасних умовах» [43].

Як зазначає Н. Коломієць, «нині школа тримає курс на перехід, який має забезпечити створення можливостей для учнів зайняти не просто активну, а й ініціативну позицію в освітньому процесі. Найбільшою мірою таким вимогам відповідають інтерактивні методи навчання. Основними перевагами інтерактиву є: можливість переведення учнів у позицію суб'єкта навчального процесу, сприяння розвитку в них комунікативних умінь і

навичок, рефлексії, навичок проектної діяльності та логічного мислення, самостійної роботи, підвищення інтересу до опанування матеріалу» [33, с. 6].

Як зазначає О. Буйницька, «мультимедійна технологія – це технологія, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти й водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби та способи обміну даними, відомостями». Дослідниця виділяє також основні переваги мультимедійних технологій, як-от: «розширення можливостей, вдосконалення методів доступу до матеріалів, наочність опанованого матеріалу». За її переконанням, «мультимедійні технології забезпечують доступ до даних і дозволяють відтворювати їх зі звуковим супроводом та різними анімаційними ефектами. Для роботи з мультимедійними технологіями потрібно мати необхідні мультимедійні засоби» [6].

О. Буйницька мультимедійні засоби класифікує таким чином: це «засоби синхронної взаємодії (відеоконференції) та асинхронної взаємодії, он-лайн режим (вебінари, електронні навчальні матеріали)» та «самі мультимедійні технології (віртуальні об'єкти, реальні відеофрагменти, аудіофрагменти, анімаційна графіка тощо)» [6]. Для створення і реалізації мультимедійних технологій, на думку дослідниці, «потрібні мультимедійний комп'ютер, відповідне прикладне програмне забезпечення та засоби проектування мультимедійних проектів на великі екрани – мультимедійні проектори» [6].

Н. Задорожна поняття «web-технологія» визначає як «сукупність методів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою ефективного опрацювання web-ресурсів, які містяться у web-просторі» [51]. Це поняття, на думку вченої, «пов'язано з методами й засобами створення web-сторінок із підтримкою мультимедіа, що поєднують різні види інформації (текст, звук, графіку, анімацію та відео)» і його можна трактувати ширше – як «комплекс технічних, комунікаційних, програмних методів розв'язання завдань організації спільної діяльності користувачів із застосування мережі Інтернет» [51].

Ми погоджуємося з думкою науковців (І. Галаган, О. Кивлюк, С. Колесніков, А. Коломієць, М. Левшин, О. Мороз, Ю. Первін, Л. Петухова, О. Співаковський, Б. Хантер, В. Шевченко та ін.), що використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій відображають позитивний вплив не тільки на сприйманні, а ще й на засвоєнні учнями тієї чи іншої інформації, а саме:

- учні сприймають інформацію у різний спосіб, що сприяє зменшенню втомлюваності та реорганізації уваги дітей на уроці;

- перевірка знань відбувається різними способами (використання додатку Kahoot та ін.), що сприяє перевірці знань та засвоюваності матеріалу учнів у ігровій формі та запобігає хвилюванню дітей;

- отримання інформації з різних джерел (учні початкової ланки освіти виступають шукачами інформації, дітям дається свобода вибору знайти інформацію з того джерела чи іншого, це сприяє виробленню самостійності та творчості учнів молодшого шкільного віку);

- можливість об'єднуватися у команди, групи чи пари і представляти класу різноманітні інформаційні проєкти, аналізувати їх, розподіляти обов'язки між членами команди під час його підготовки.

Здобувачі освіти мають можливість представити виконану роботу не тільки у класі перед вчителем, однокласниками, батьками та ін. Вони мають змогу завантажувати свої проєкти у різноманітні інформаційні джерела, соціальні мережі, де інші люди матимуть змогу поспостерігати та оцінити старанність дітей, що є дуже важливим для формування соціальної компетентності та самооцінки учнів молодшого шкільного віку.

Як показує практика, отримуючи інформацію з інтернет-ресурсів у учнів підвищується настрій та інтерес до навчання, адже зазвичай ця інформація представлена у дуже яскравій формі.

Використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє: «підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці; зростанню продуктивності уроку;

реалізації міжпредметних зв'язків; логізації й структуруванню навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів; зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його не як сучасну іграшку, а як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі людської діяльності»; підвищення результативності уроку» [51].

На уроках мовно-літературної освітньої галузі учні мають можливість отримувати знання у різних форматах. За допомогою презентацій мають змогу узагальнювати, аналізувати твори чи певну тему, створювати освітні відео. Учитель, у свою чергу, має змогу в ігровій та невимушеній формі перевіряти, як учні засвоїли матеріал та працювати над усуненням прогалин у знаннях.

Можемо навести приклади таких завдань, які можна запропонувати учнями на уроках мовно-літературної освітньої галузі:

1. Прослухай аудіо запис зі словами героїв та скажи яким саме героям вони належали.
2. З'єднай прізвище автора зі списком його творів.
3. З'єднай зображення героя із його ім'ям.
4. Розстав події у творі у правильній послідовності.
5. Збери зі слів розміщених на слайді прислів'я.
6. Створи буктрейлер до прочитаного твору.
7. Створи презентацію про життя та творчість обраного письменника.

Представ її разом зі своєю командою однокласникам.

8. Розіграйте інсценізацію подій прочитаного твору.
9. Перейдіть за поданим посиланням та пройдіть квест з вивченої теми.
10. Пройдіть тестування до вивченої теми на платформі Kahoot та ін.

Отже, web-орієнтовані та мультимедійні технології є ефективним засобом формування соціальної компетентності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у початковій школі сприяє вихованню

соціально компетентної особистості, творчому розвитку молодших школярів, самореалізації учнів та урізноманітнення їх навчальної діяльності. За допомогою вказаних технологій можна перевірити знання учнів з вивченої теми, подати нову тему, розв'язати дослідницьке чи творче завдання. Інформаційні технології є потужним багатофункціональним засобом навчання. Упровадження web-орієнтованих і мультимедійних технологій привчає учня жити в інформаційно-освітньому середовищі, сприяє формуванню соціальної компетентності та комп'ютерної грамотності.

1.4. Педагогічні умови формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій

В умовах Нової української школи важливим завданням вчителя початкових класів є впровадження в освітній процес інноваційних технологій, які допоможуть організувати продуктивний освітній процес та сформувати ряд компетентностей, необхідних для життя у суспільстві. Нас цікавить саме формування соціальної компетентності засобами web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Щоб сформувати соціальну компетентність молодшого школяра, необхідно дотримуватися певних педагогічних умов. Нами були виокремлено такі педагогічні умови:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;
- 2) максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні;
- 3) органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;

4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Розкриємо зміст цих умов.

Перша умова – урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку.

Психологи наголошують на необхідності врахування вікових характеристик, індивідуальних психофізіологічних особливостей молодшого шкільного віку, а також пізнавальних інтересів та соціальних потреб кожного учня при організації їх спільної діяльності. Саме молодший шкільний вік є сенситивним для процесу соціалізації та соціального розвитку дитини. Новий соціальний статус учня, зміна провідного виду діяльності, виникнення нових взаємовідносин з дорослими, однолітками та соціумом в цілому активно сприяють появі нових соціальних потреб і навичок взаємодії у новому соціальному середовищі.

Учитель, готуючись до уроків української мови та літературного читання, добираючи web-орієнтовані та мультимедійні технології, які б найефективніше активізували творчу діяльність учнів, повинен робити це грамотно, звертаючи увагу на вікові та індивідуальні особливості учнів, на те, чи сприймуть вони мовний матеріал в силу своїх психологічних можливостей, враховувати їх власний соціальний досвід. Учень починає поступово усвідомлювати, що він є виконавцем суспільно-значимої діяльності і це сприяє розвитку в неї нового ступеня самоусвідомлення в суспільних відносинах. Свідомість дитини наповнюється новими ціннісними орієнтаціями, усвідомленням системи нових соціальних очікувань щодо її поведінки.

Отже, вказана педагогічна умова є необхідною, адже без врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів освітній процес втратить свою ефективність. Педагог повинен знати не лише методики викладання певного предмету, а й бути психологом, вивчати учнів на уроках та в позаурочний

час, знати хто чим цікавиться, які у кого здібності та таланти. Виконуючи цю умову, вчитель матиме змогу успішно формувати соціальну компетентність здобувачів освіти.

Друга умова – максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні.

Під час освітнього процесу педагогу слід робити акцент на використання індивідуального життєвого досвіду. Це є дуже важливим, адже спираючись на знання минулого, здобувачеві освіти набагато легше здобувати нові знання. На уроках мовно-літературної освітньої галузі використовувати індивідуальний життєвий досвід можна при вивченні майже кожної теми. Особливо, це ефективно під час аналізу тієї чи іншої ситуації прочитаної у творі, чи побаченої у відео. Орієнтуючись на свій життєвий досвід здобувач освіти може проаналізувати як слід чинити в тій чи іншій ситуації.

А також плануючи колективні чи групові форми роботи за допомогою web-орієнтованих і мультимедійних технологій необхідно враховувати вікові потреби, можливості і здібності дітей, бажання кожного учня проявити себе, відчувати свою значимість колективі. У молодшому шкільному віці зростає можливість постановки цілей, пошуку способів дій і контролю результатів, тобто, засвоєння всіх складових психологічної структури соціальної діяльності. Кожному здобувачеві освіти важливо, наскільки приймають, цінують його ідеї, пропозиції, внесок у спільну справу.

Третя умова – органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Готуючись до уроків мовно-літературної освітньої галузі, учитель повинен поступово та органічно включати web-орієнтовані і мультимедійні технології у структуру кожного уроку. Досягається це певною послідовністю

у викладанні матеріалу, де попереднє забезпечує засвоєння наступного. Отже, важливим є органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків української мови та читання.

Реалізація поданої умови містить в собі:

- використання презентацій власного виробництва вчителя чи учнів у вигляді проєктів, створення презентацій сприяє формуванню власного світогляду, творчості, вміння працювати у колективі та нести спільну відповідальність за виконану роботу, підтримувати один одного на усіх етапах створення презентації, рівноцінно розподілити обов'язки у команді чи групі;

- аналізу прочитаних творів за допомогою презентації;

- підготовка інформаційних проєктів до теми;

- перевірка рівня засвоєння знань на платформах Kahoot, Wordpress і т.д;

- перегляд та обговорення мультфільмів;

- перегляд та аналіз соціальних роликів у мережі Інтернет;

- бесіди та зустрічі з відомими людьми онлайн;

- самостійна підготовка окремими учнями матеріалу до нової теми, це дозволяє учням не боятися виступати перед публікою, формує почуття відповідальності, та соціальну компетентність.

Найголовніше – це систематичність, адже якщо вона буде витримана, то ми досягнемо бажаного результату.

Четверта умова - поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Реалізація цієї умови вимагає від нас цілеспрямованого та системного використання зазначених технологій, адже вони не лише допоможуть сформувати соціальну компетентність, а й зацікавити здобувачів освіти, навчити їх працювати у новому форматі. Поетапне та систематичне

використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій під час уроків мовно-літературної освітньої галузі сприяє формуванню в учнів вмінь переносити набуті навички в змінені умови, застосувати їх у нестандартних обставинах, уявних, умовно-реальних і природних ситуаціях.

Висновки до розділу 1

1. У контексті вимог НУШ одним із важливих завдань початкової освіти є формування соціальної компетентності, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до подальшого навчання. Аналіз наукових праць учених показав, що поняття «соціальна компетентність» визначається як здатність особистості успішно взаємодіяти із суспільством у навчальній та інших діяльностях, досягати поставленої мети.

2. На основі узагальнення різних підходів та ключових смислових одиниць поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» ми розглядаємо як інтегральну якість особистості, яка передбачає оволодіння певною системою знань, формування умінь і навичок взаємодії в соціумі та здатності оцінювати свої дії та вчинки. Соціальна компетентність відіграє дуже важливу роль не тільки у шкільній діяльності, а ще й у становленні особистості в цілому, саме тому початкова школа покликана сформувати її у кожного учня.

3. З'ясовано, що молодший шкільний вік сприятливий для соціалізації та соціального розвитку дитини. Він характеризується перш за все новою соціальною ситуацією розвитку дитини – її новими зв'язками й взаєностосунки з дорослими, однолітками та соціумом в цілому. Процес формування соціальної компетентності у молодших школярів залежить від умов, які ми умовно можемо розподілити на внутрішні та зовнішні.

4. Визначено, що для формування соціальної компетентності молодших школярів ефективними є уроки української мови та літературного

читання, на яких можна активно впроваджувати різноманітні мультимедійні технології. Використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, задовольняють їхні освітні потреби, формують в учнів загальнокультурні і морально-етичні цінності, соціальні компетентності, необхідні життєві і соціальні навички, а також мотивацію учіння та інтерес до вивчення української мови та читання.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 2 КЛАСУ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання

З метою з'ясування стану досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання нами було проаналізовано Державний стандарт початкової освіти, типові освітні програми, підручники для 2-го класу. За результатами даного аналізу ми дійшли висновку, що питання формування соціальної компетентності молодшого школяра на уроках мовно-літературної освітньої галузі є актуальним.

Державний стандарт початкової освіти [18] – це головний документ, на якому базується організація освітнього процесу початкової ланки освіти. Також він визначає вимоги до критеріїв оцінювання учнів, обсяги навчальних годин на той чи інший предмет. Державний стандарт містить в собі дев'ять галузей освіти, серед яких для нашого дослідження важливою є мовно-літературна освітня галузь. Ця галузь включає в себе уроки української мови та літературного читання, на яких здобувач початкової освіти має оволодіти певним багажем знань, умінь та компетентностей, серед яких можна виокремити такі:

1. Вільно володіти державною мовою, використання її у навчанні і побуті.
2. Висловлювати власні думки словесно, емоціями чи жестами, почуття та ставлення до заданої ситуації.
3. Взаємодіяти усно чи письмово, при цьому використовуючи літературні норми спілкування, якщо спілкування усне – то дотримуватися пауз, тону та вміти підбирати лексичний запас відповідний до ситуації

спілкування, якщо спілкування письмове – то дотримуватися пунктуаційних норм, правильної передачі думок на письмі.

4. Сприймати, аналізувати, оцінювати отриману інформацію в прочитаних або прослуханих текстах чи життєвих ситуаціях, використовувати отриману інформацію для власних потреб.

5. Передавати отриману інформацію іншим здобувачам освіти шляхом: усної розповіді, письмового повідомлення, розігрування сценки, у вигляді усної доповіді та ін.

6. Співпрацювати в команді, для досягнення результатів навчальної діяльності.

Мовно-літературна освітня галузь містить в собі особливості та вимоги до таких предметів, як «Українська мова», та «Літературне читання». У 1 класі учні вивчають інтегрований курс, який носить назву «Навчання грамоти». 2 клас містить у собі навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання». У 3 та 4 класах предмети також носять назви «Українська мова» та «Літературне читання». Відмінність лише в тому, що у 2 класі вони можуть бути інтегрованим курсом, а в 3 та 4 – вже ні. Відповідно до цього, існують дві початкові програми, перша – належить О. Савченко, друга – Р.Шияну.

Як показує досвід, використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі навчання сприяє формуванню в учнів різних видів компетентностей, зокрема і соціальної. Ці технології дають можливість творчо представляти інформацію для учнів, здійснювати управління та модернізацію навчального процесу. Саме тому використання зазначених нами технологій є актуальним і необхідним.

Проаналізуємо досвід використання web-орієнтованих технологій у педагогічній практиці вчителів початкової школи України.

Овчаренко Віта Анатоліївна – вчитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії Криворізької педагогічної гімназії.

У своїй педагогічній діяльності В. Овчаренко активно використовує

web-орієнтовані і мультимедійні технології. На думку вчительки, вони сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу, роблять уроки української мови цікавими та наочними. Демонстраційний матеріал, ігрові завдання, тести, допомагають урізноманітнити види діяльності дітей, перевірити суму отриманих знань.

За переконанням В. Овчаренко, представлені технології дозволяють отримувати дітям інформацію не тільки на слух, а й візуально, а також дозволяють залучити до мовленнєво-творчої роботи учнів всього класу, сприяють не тільки закріпленню, а й здобуттю нових комунікативно-мовленнєвих знань в ігрових ситуаціях.

Пелих Тетяна Леонідівна – вчитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії Криворізької гімназії № 94.

У своїй педагогічній діяльності Т. Пелих активно використовує web-орієнтовані і мультимедійні технології. Педагог вважає, що технології – це запорука розвитку та успіху на уроці. На думку Т. Пелих, використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє активізації уваги, сприймання, мислення, уяви, пам'яті, творчих здібностей і пізнавальних інтересів учнів, що є пріоритетною метою уроків у початковій школі. Фаворитом педагога є мультимедійна презентація.

Крива Євгенія Олексіївна – вчитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії Криворізької гімназії № 94.

У своїй педагогічній діяльності Є. Крива активно використовує web-орієнтовані і мультимедійні технології. На думку педагога, «краще один раз побачити чим багато разів почути», саме тому кожен урок супроводжується відео- та аудіофайлами, презентаціями та ін. Є. Крива впевнена, що це пришвидшує процес засвоєння учнями матеріалу, допомагає більш глибокому його розумінню. Спостерігаючи за навчальним процесом, педагог робить висновок про стабільні результати та позитивну динаміку

навчальних досягнень учнів. Учні мають високий рівень мотивації до навчання, високий рівень навчально-пізнавальної активності.

Отже, проаналізувавши досвід практикуючих вчителів початкової школи України, ми дійшли висновку, що web-орієнтовані та мультимедійні технології є потужним рушієм в освітньому процесі. Вони допомагають сформувати не лише соціальну компетентність, але й інші види компетентностей.

Аналіз підручників з української мови та читання 2 класу (автори: М. Вашуленко, С. Дубовик; О. Савченко; Г. Сапун, О. Придаток; В. Чипурко) показав, що у них присутня велика кількість завдань на формування соціальної компетентності молодших школярів, але не засобами веб-орієнтованих та мультимедійних технологій.

У підручнику О. Савченко (2 клас) ми виділили такі завдання:

- разом з однокласниками змоделью ситуацію описану у творі;
- проаналізуй та дай власну оцінку вчинкам головного героя;
- самостійно або з однокласниками підготуй проєкт до прочитаного твору;
- прочитайте у ролях.

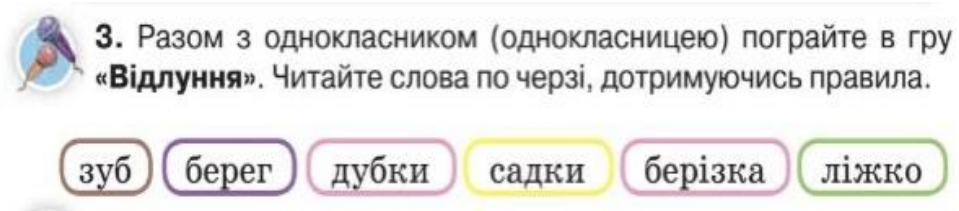

Рис. 2.1. Завдання, подане в підручнику О. Савченко [64]

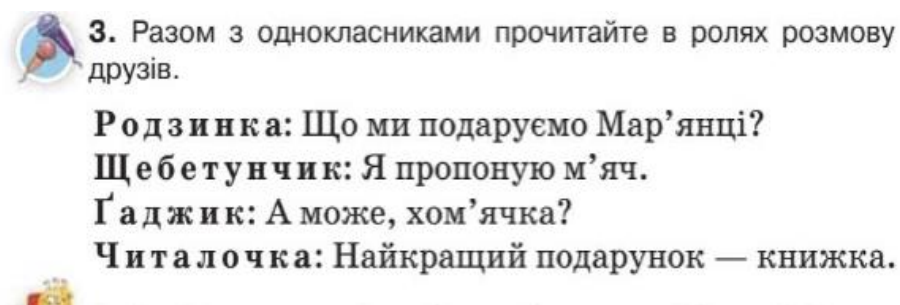

Рис. 2.2. Завдання, подане в підручнику О. Савченко [64]

1. Разом із сусідом чи сусідкою по парті прочитайте в ролях розмову Ґаджика і Родзинки.

Ґаджик: Що читаєш, Родзинко?

Родзинка: Одержала записку від Оленки.

Ґаджик: Чому ж ти не радієш? Невже в записці щось неприємне?

Родзинка: Записка приємна. Але написана з помилками. От і не знаю, радіти чи сумувати.

Рис. 2.3. Завдання, подане в підручнику О. Савченко [64]

У підручнику Г. Сапун та О. Придаток (2 клас) ми виокремили такі завдання:

- розподіли між однокласниками епізоди до казки і до кожного епізоду намалюйте малюнок ситуації чи події, яка описувалася;
- з однокласниками обговори правила роботи за комп'ютером;
- обговоріть, і дізнайтеся у своїх однокласників яка професія їм подобається найбільше.

Слова, що називають ознаки предметів

Навчися бачити красу навколо

3. ● Обговоріть, що означають вислови *бджоли шелестіли тонкокрило; торкнув мене промінчик*. Відшукайте у вірші слова, ужиті в переносному значенні.

● Чому, на вашу думку, хлопчик почав дорослішати? Висловлюйтеся за поданим зразком:

Я вважаю, що хлопчик почав дорослішати, тому що У вірші сказано, що Отже, ... (зроби висновок) .

Я погоджуюся (не погоджуюся) з твоєю думкою. Адже

Рис. 2.4. Завдання, подане в підручнику Г. Сапун та О. Придаток [65]

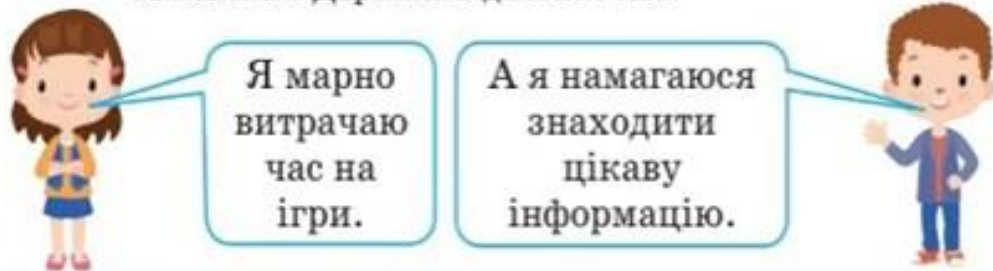
- 2. ● Обговоріть, чим цікаві професії ветеринара, кінолога, оператора машинного доїння.
- Розгляньте зображення домашніх улюбленців. Придумайте їм клички. Обговоріть, як, на вашу думку, потрібно писати клички тварин.

Назви тварин пишуть з малої літери.
Клички тварин пишуть з великої літери.

Рис. 2.5. Завдання, подане в підручнику Г. Сапун та О. Придаток [65]

- 4. ● На запитання «Що для тебе значить ноутбук, комп'ютер?» Миколка й Даринка відповіли так:

- Яка ваша думка?
- Обговоріть правила роботи з ноутбуком, комп'ютером.

Рис. 2.6. Завдання, подане в підручнику Г. Сапун та О. Придаток [65]

У підручнику М. Вашуленка, С. Дубовик (2 клас) завдань на формування заданої нами компетентності найбільше, автори підручника майже на кожному уроці дають завдання на взаємодію, прикріплюючи до неї засоби мультимедіа. У підручнику зазначені такі завдання:

- перегляньте відео та розіграйте сценку до нього;
- прочитайте казку в особах;
- розподіліться з однокласниками на групи, оберіть одне із завдань та виконайте його.

 ● **Перегляньте мультфільм і послухайте українську народну жартівливу пісню, яка звучить у ньому.**

Яка пісня за настроєм? Що в ній розповідається про Гриця? Яким ви його уявляєте? Яка риса характеру висміюється в пісні? Що ви порадите Грицю?

Рис. 2.7. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, С. Дубовик [8]

- Що в ці казці є казковим?
- ● Підготуйтеся і прочитайте казку в особах. **Обговоріть**, з якою інтонацією треба читати слова кожної дійової особи.
- ● Підготуйтеся і розіграйте виставу за казкою. Поміркуйте, які рухи, вирази обличчя, маски чи деталі одягу допоможуть вам передати настрої і характер персонажів казки.
- ● А ще виставу можна зробити за допомогою лялькового театру.

Рис. 2.8. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, С. Дубовик [8]

 ● **Перегляньте відео до казки «Ведмідь і бджоли». Уявіть себе акторами, які озвучують мультфільми. Підготуйтеся й озвучте казку за цим відео.**

Рис. 2.9. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, С. Дубовик [8]

У підручнику В. Чипурко (2 клас) досить багато завдань на формування соціальної компетентності, але взагалі немає завдань на її формування засобами мультимедіа.

Спробуйте змалювати пташок словами за зразком.

СОЛОВЕЙКО — співучий, голосистий,

ЛАСТІВКА — ..., ..., ...,

ЛЕЛЕКА — ..., ..., ...,

ШПАК — ..., ..., ...,

ГОРОБЕЦЬ — ..., ..., ...,

СИНІЧКА — ..., ..., ...,

Рис. 2.10. Завдання, подане в підручнику В. Чипурко [79]

Прочитайте уважно вірш, продовжте його.

Відлітають в ірій ...,
вже поснули всі, —
і ведмедик у
на всю зиму спати ...

18

Рис. 2.11. Завдання, подане в підручнику В. Чипурко [79]

Розіграйте в ролях казочку, намалюйте її героїв для пальчикового театру.

Чи знайшли ви у цій казочці приказку?

Рис. 2.12. Завдання, подане в підручнику В. Чипурко [79]

Розіграйте казку в ролях. Можна виготовити «пальчиковий театр» й організувати маленьку виставу. Намагайтеся голосом та рухами передати характер казкового героя.

Запам'ятай пісеньку колобка і спробуй її продовжити власними словами.

Рис. 2.13. Завдання, подане в підручнику В. Чипурко [79]

Усі подані завдання сприяють формуванню соціальної компетентності молодших школярів, адже виконуючи певну роботу у колективі учні навчаються:

- взаємодіяти між собою;
- розподіляти обов'язки;
- бути відповідальним не тільки за себе та свою роботу, а ще й за роботу кожного члена команди;
- під час підготовки до уроку використовувати засоби мультимедійних технологій, працювати у команді, розподіляючи завдання між собою;
- аналізувати та оцінювати свою роботу та роботу кожного учня;
- аналізувати подані ситуації чи інформацію і робити узагальнення усно чи за допомогою схеми.

Проаналізувавши досвід вчителів, підручники, навчальні та методичні матеріали ми дійшли висновку, що робота з формування соціальної компетентності проводиться, але це відбувається несистематично та за відсутності засобів мультимедіа, що у свою чергу не формує зазначену компетентність на достатньому рівні. Саме тому, на нашу думку, цим питанням слід займатися більш ретельніше.

2.2. Виявлення рівня сформованості соціальної компетентності молодших школярів

Експериментальна робота проходила у Опорному закладі Ренійському закладі загальної середньої освіти № 6 РМР. Учасниками експерименти були учні 2-А та 2-Б класів, у загальній кількості 46 осіб.

Ми організувати та провели педагогічний експеримент, який передбачав три етапи:

1. Перший етап – констатувальний. Основне завдання зазначеного етапу – обрати методики, за допомогою яких ми будемо діагностувати та

визначати рівень сформованості соціальної компетентності здобувачів освіти.

2. Другий етап – формувальний. На представленому етапі ми впроваджували розроблену нами методику формування соціальної компетентності засобами web-орієнтованих та мультимедійних технологій.

3. Третій етап – контрольний. На цьому етапі ми здійснили повторну перевірку рівня сформованості соціальної компетентності в контрольному і експериментальному класах.

Під час експерименту ми цілком і повністю орієнтувалися на вікові та індивідуальні особливості кожного учня, для того, щоб наш експеримент був максимально точним. Методи, які були нами використані під час нашого дослідження :

- узагальнення досвіду провідних педагогів сучасності;
- аналіз шкільної документації;
- індивідуальні бесіди зі здобувачами початкової ланки освіти;
- спостереження під час уроків, перерви та інших діяльностях;
- анкетування.

Констатувальний етап.

У констатувальному етапі, який проходив у Опорному закладі Ренійському закладі загальної середньої освіти № 6 РМР, узяли участь учні 2-А та 2-Б класів, у загальній кількості 46 осіб. На цьому етапі перед нами було висунуто ряд задач, а саме:

1. Дібрати діагностичні методики, спрямовані на з'ясування рівня сформованості соціальної компетентності учнів експериментального та контрольного класів.

2. Визначити рівень сформованості соціальної компетентності учнів експериментального та контрольного класів.

Для визначення рівня соціальної компетентності учнів 2-х класів ми обрали такі методики:

- 1) соціометрія (Дж.Морено) [69] (додаток А);

2) методика «Продовж розповідь» (Е. Смірної) [49] (додаток Б);

3) методика «Рукавички» (Г. Цукерман) [50] (додаток В).

Опишемо хід діагностичної роботи та подамо результати діагностування учнів за вказаними методиками.

Методика № 1. Соціометрія (Дж. Морено) [69].

Діагностування молодших школярів щодо рівня сформованості соціальної компетентності за методикою «Соціометрія» (Дж. Морено) показало нам наступні результати (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Результати діагностування молодших школярів за методикою «Соціометрія» (Дж. Морено)

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас		2-Б клас	
	кількість учнів	кількість учнів у %	кількість учнів	кількість учнів у %
Високий рівень	5	24 %	7	28 %
Середній рівень	10	48 %	12	48 %
Низький рівень	6	28 %	6	24 %

З таблиці 2.1. бачимо, що високий рівень сформованості соціальної компетентності у 24 % учнів 2-А класу (5 здобувачів освіти від 21) і 28 % учнів 2-Б класу (7 здобувачів освіти від 25). Ці учні самостійно, без допомоги вчителя можуть визначати та розподіляти між собою обов'язки, здійснювати розподіл завдань при виконанні того чи іншого проєкту, тобто ця група – це актив класу.

Щодо середнього рівня сформованості соціальної компетентності, то він переважає у кожному з представлених класів. Так, зокрема, у 2-А класі це 48 % (10 здобувачів освіти із 21), у 2-Б класі це 48 % (12 здобувачів освіти з 25). Ця група учнів має добре сформовані соціальні навички, а саме: взаємодіяти у команді (групі), знаходити спільні теми для спілкування, не тільки навчальні, а ще й особисті, бути цікавим співрозмовником, зрозуміло передавати свої емоції, відстоювати власну думку та позицію з певного питання, виконувати спільні проєкти, допомагати у вирішенні задач та

проблем (як навчальних, так і особистих) та ін. Але незважаючи на це, представленій категорії учнів все ж таки може знадобитися допомога вчителя у деяких питаннях чи ситуаціях, пов'язаних з питанням соціальної взаємодії.

Нами було встановлено, що частина учнів мають низький рівень сформованості соціальної компетентності, зокрема у 2-А класі – це 28 % (6 здобувачів освіти з 21), у 2-Б класі – це 24 % (6 здобувачі освіти з 25). Ця група учнів майже не взаємодіє з однокласниками, саме тому при виконанні навчальних завдань, роботі в групі та інших взаємодіях під час уроку та поза ним, мають труднощі, їм складно виконувати спільні завдання, цим здобувачам освіти простіше виконувати індивідуальну роботу, яка не передбачає взаємодії з однокласниками.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження за методикою «Соціометрія» (Дж. Морено) показав нам, що учні обох класів мають майже однаковий рівень сформованості соціальної компетентності. Переважає, насамперед, середній та низький рівні.

Методика № 2. «Продовж розповідь» (Е. Смірної) [49].

Діагностування молодших школярів щодо рівня сформованості соціальної компетентності за методикою «Продовж розповідь» (Е. Смірної) показало нам наступні результати (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Результати діагностування молодших школярів за методикою «Продовж розповідь» (Е. Смірної)

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас		2-Б клас	
	кількість учнів	кількість учнів у %	кількість учнів	кількість учнів у %
Високий рівень	5	24 %	7	28 %
Середній рівень	9	43 %	13	52 %
Низький рівень	7	33 %	5	20 %

З таблиці 2.2 бачимо, що високий рівень сформованості соціальної компетентності мають 24 % учнів 2-А класу (це 5 здобувачів освіти з 21) і 28 % учнів 2-Б класу (це 7 здобувачів освіти з 25). Ці здобувачі освіти під час

проходження тесту висловлювали співчуття та переживання за героїв, висловлювали бажання допомогти їм. Це той тип дітей, який вміє співпереживати та приймати на себе чужі проблеми, саме у таких дітей здебільшого багато друзів і знайомих, з таким типом здобувачів освіти хочеться спілкуватися та дружити.

Середній рівень сформованості соціальної компетентності мають 43 % учнів 2-А класу (це 9 здобувачів освіти з 21) і 52 % учнів 2-Б класу (це 13 здобувачів освіти з 25). Ці школярі не проявили співчуття та турботу до героїв, не було бажання допомогти їм у ситуаціях, що склалась.

Низький рівень сформованості соціальної компетентності мають 33 % учнів 2-А класу (це 7 здобувачів освіти з 21) і 20 % учнів 2-Б класу (це 5 здобувачів освіти з 25). Ці учні не змогли придумати кінцівку розповіді, відповідно проявили байдужість до героя твору.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження за методикою «Продовж розповідь» (Е. Смірної) показав, що учні обох класів мають майже однаковий рівень сформованості соціальної компетентності. Переважає, насамперед, середній та низький рівні.

Методика № 3. «Рукавички» (Г. Цукерман) [50].

Діагностування молодших школярів щодо рівня сформованості соціальної компетентності за методикою Г. Цукерман «Рукавички» показало нам наступні результати (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Результати діагностування молодших школярів за методикою

Г. Цукерман «Рукавички»

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас		2-Б клас	
	кількість учнів	кількість учнів у %	кількість учнів	кількість учнів у %
Високий рівень	5	24 %	7	28 %
Середній рівень	10	48 %	12	48 %
Низький рівень	6	28 %	6	24 %

З таблиці 2.3 бачимо, що високий рівень сформованості соціальної компетентності виявили 24 % учнів 2-А класу (це 5 здобувачів освіти з 21) і 28 % учнів 2-Б класу (це 7 здобувачів освіти з 25). Ці учні під час проходження тесту активно спілкувалися між собою, радилися з приводу візерунків на рукавичці, виконували спільні дії. Тобто це ті учні, які вміють працювати в команді, дослухатися один до одного, знаходити спільні рішення та дії для досягнення поставленої навчальної цілі.

Середній рівень виявили 48 % учнів 2-А класу (це 10 здобувачів освіти з 21) і 48 % учнів 2-Б класу (це 12 здобувачів освіти з 25). Ці учні мають відмінності у рукавичках, тобто це ті школярі, які змогли домовитися один з одним лише частково, вони можуть працювати у команді та виконувати спільну справу, але їм не вистачає витримки та рівня сформованості комунікації для того, щоб домовитись з однокласниками та отримати чудовий результат.

Низький рівень сформованості соціальної компетентності мають 28 % учнів 2-А класу (це 6 здобувачів освіти з 21) і 24 % учнів 2-Б класу (це 6 здобувачів освіти з 25). Ці учні мають дві абсолютно різні рукавички. Тобто, це ті молодші школярі, які не змогли або не захотіли домовитися один з одним, а кожен зробив по-своєму. Це говорить нам про низький рівень сформованості соціальної компетентності.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження за методикою Г. Цукерман «Рукавички» показав, що учні обох класів мають майже однаковий рівень сформованості соціальної компетентності. Переважає, насамперед, середній та низький рівні сформованості соціальної компетентності.

Узагальнимо результати, що отримали в експериментальному та контрольному класах після опрацювання усіх 3-х діагностичних методик. Підсумкові результати ми подали в табл. 2.4.

Таблиця 2.4.

Підсумкові результати констатувального етапу експерименту

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас		2-Б клас	
	кількість учнів	кількість учнів у %	кількість учнів	кількість учнів у %
Високий рівень	5	24 %	7	28 %
Середній рівень	10	48 %	12	48 %
Низький рівень	6	28 %	6	24 %

З таблиці 2.4. бачимо, що високий рівень сформованості соціальної компетентності мають 24 % учнів експериментального класу та 28 % учнів контрольного класу; середній – по 48% учнів як експериментального, так і контрольного класів низький – 28 % учнів експериментального класу і 24% учнів контрольного класу.

Порівняймо результати діагностування здобувачів освіти експериментального та контрольного класів за допомогою діаграми (рис. 2.14.).

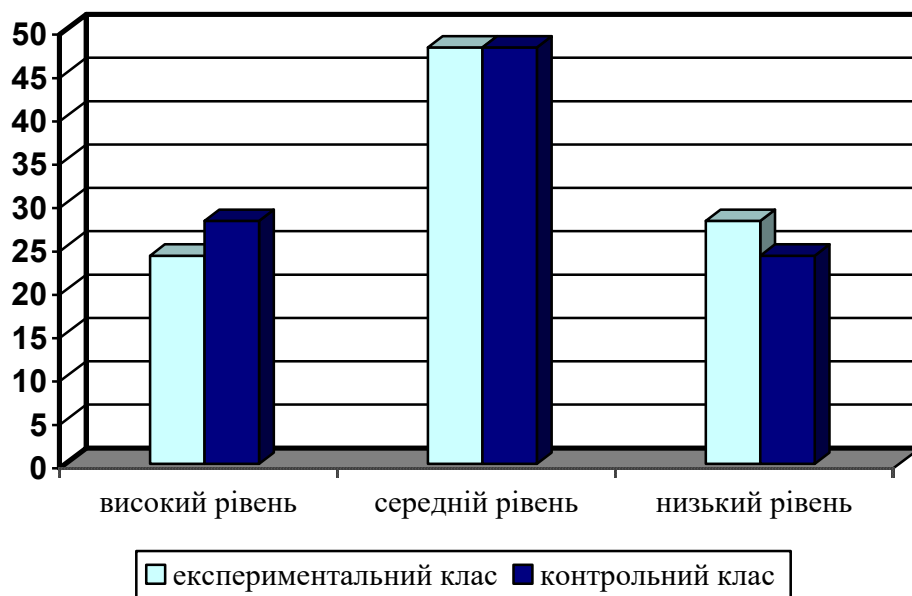

Рис. 2.14. Підсумкові результати діагностичного етапу експерименту

Таким чином, під час констатувального етапу експерименту ми визначали рівень сформованості соціальної компетентності молодших школярів. Дослідження показало, що цей рівень здебільшого середній.

Результати констатувального етапу експерименту дали змогу оцінити рівень сформованості соціальної компетентності молодших школярів як такий, що потребує корекції, яка, у свою чергу, вимагає організації і проведення другого етапу дослідження – формувального.

2.3. Експериментальна методика формування соціальної компетентності учнів 2 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій

Результати констатувального етапу експерименту вказали на необхідність проведення формувальної частини експерименту, спрямованої на формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій.

Формувальний експеримент було проведено у 2-А класі, який було визначено як експериментальний.

Метою формувальної частини експерименту була перевірка ефективності педагогічних умов та їх позитивного впливу на реалізацію методики формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій. Зокрема, нами було визначено, що формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій буде ефективним за таких умов (ці умови ми детально описали у п. 1.4.):

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;
- 2) максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні;

3) органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;

4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

В умовах НУШ важливим завданням вчителя є впровадження в освітній процес інноваційних технологій, побудова уроків мовно-літературної освітньої галузі за алгоритмами зацікавлення, здивування, пізнання, створення сприятливих умов для формування соціальної компетентності молодших школярів.

Ефективним засобом формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі є web-орієнтовані і мультимедійні технології. Використання завдань, розроблених із використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій, активізує розумову та мовленнєву діяльність учнів, сприяє розвитку комунікативних навичок, здатності приймати власні рішення.

Пропонуємо систему завдань, розроблених на основі використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій:

1. Створення буктрейлера за прочитаним твором.

Учням пропонувалося створити буктрейлер за прочитаним твором (рис. 2.15). Представлене завдання допомагало здобувачам освіти краще зрозуміти сутність прочитаного твору, адже, щоб розказати та зацікавити до прочитання інших учнів, спочатку самому необхідно досконало вивчити твір та його автора. Ми запропонували учням самотійно поділитися на команди та самотійно розподілити між собою ролі – це досить ефективне рішення, тому що воно дозволяє проявити самотійність, впевненість у своїх силах, лідерські якості, та виховує у здобувачів освіти відповідальність за спільну справу, за свою роль у цій справі. Зокрема, на практиці ми виявили, що такі завдання дуже подобаються здобувачам освіти, тому що тут вони можуть проявити творчість, самотійність при цьому приємно проводити час з

друзями, виконуючи навчальне завдання. Окрім вищезазначених позитивних якостей, це завдання дуже зближає учнів, навіть ті діти, які до виконання завдання особливо не спілкувалися – у процесі роботи знаходять спільні теми, захоплення, та починають товаришувати і спілкуватися на особисті теми.

Рис. 2.15. Створення буктрейлеру за прочитаним твором

2. Створення презентації до однієї з вивченої частин мови.

Учням пропонувалося створити презентацію до однієї з вивченої частин мови (рис. 2.16). Представлене нами завдання сприяло ефективному формуванню соціальної компетентності учнів, адже у процесі створення презентації учні активно спілкувалися між собою, розподіляли ролі і завдання. Ми навмисне не поділяли учнів самостійно, а надали їм можливість власного вибору членів команди, для того, щоб спілкування та співпраця була не вимушеною та приносила лише задоволення. Наступний етап – це вибір частини мови, де здобувачі освіти активно вирішували навчальну проблему, розподіляли між собою обов'язки. Це дозволяло проявити самостійність, упевненість у своїх силах, лідерські якості та виховувало у здобувачів освіти відповідальність за спільну справу, за свою роль у цій справі. Такі завдання подобалися учням та викликали у них великий інтерес.

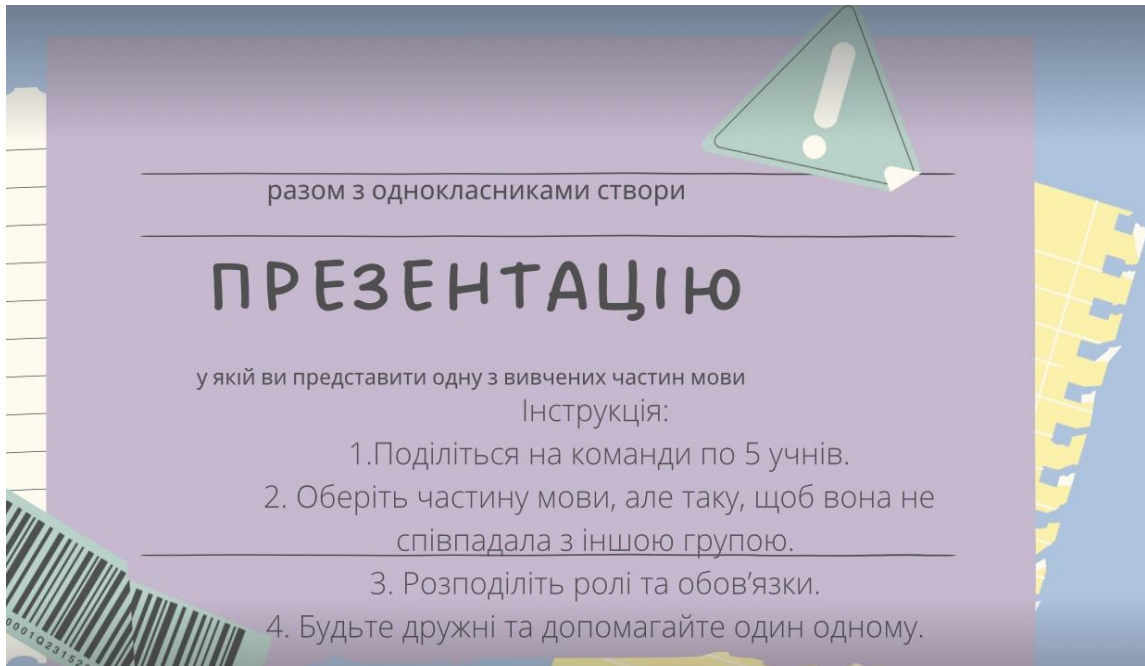

Рис. 2.16. Створення презентації до однієї з вивченої частин мови

3. Створення лепбуку за прочитаним твором.

Учням пропонувалося створити лепбук за прочитаним твором (рис. 2.17). Представлене завдання допомагає здобувачам освіти краще зрозуміти сутність прочитаного твору, адже, щоб розказати та зацікавити до прочитання інших учнів, спочатку самому необхідно досконало вивчити твір та його автора. Ми пропонували учням самостійно поділитися на команди та самостійно розподілити між собою ролі – це досить правильне рішення, тому що, воно дозволяє проявити самостійність, впевненість у своїх силах, лідерські якості, та виховує у здобувачів освіти відповідальність за спільну справу, за свою роль у цій справі. В умовах НУШ такі завдання відкривають для молодших школярів можливості співпраці, встановлення доброзичливих, толерантних взаємовідносин, пізнання довкілля, оволодіння досвідом пошукової діяльності. У процесі створення лепбуку учні початкових класів розширюють свій кругозір, життєвий досвід, набувають умінь і навичок дослідницької роботи, підвищують мотивацію до здобуття додаткової інформації.

Рис. 2.17. Створення лепбуку за прочитаним твором

4. Виконання завдань на платформі Learning Apps.

Виконання завдань на платформі Learning Apps (рис. 2.18) допомагають не тільки проаналізувати як учні засвоїли ту чи іншу тему, а ще й дуже згуртовують їх. Ми пропонували учням розподілитися на команди (вони це робили самостійно), потім ми вмикали подане завдання на проекторі і надавали здобувачам освіти час на виконання завдання. Перемагала та команда, яка виконає завдання найшвидше. Такі типи завдань дуже подобалися здобувачам освіти, вони не тільки зближують учнів, а ще й формували дух суперництва, здорову конкуренцію, переживання за успіх своєї команди. Під час виконання таких завдань навіть учні, які мають низький рівень сформованості соціальної компетентності, активно співпрацювали із командою і виконували навчальні завдання для досягнення поставленої мети. Це дає можливість розвивати мовленнєво-комунікативні здібності учнів, творчу уяву, креативність, створює умови для творчої самореалізації здобувачів освіти, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей.

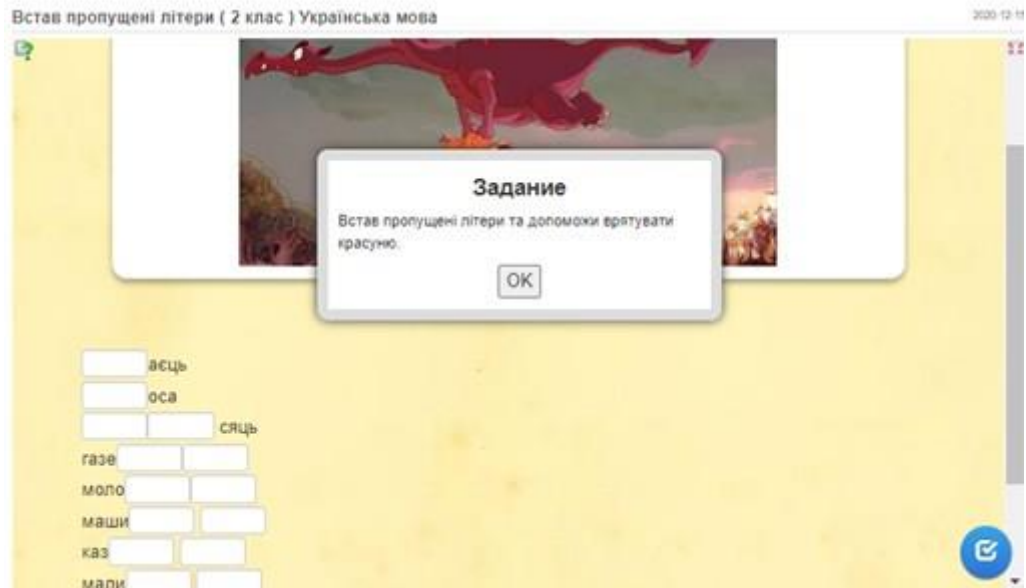

Рис. 2.18. Виконання завдань на платформі Learning Apps

5. Розгадування інтерактивних кросвордів.

У контексті вимог Нової української школи інтерактивні кросворди є ефективним засобом формування як соціальної, так і інформаційної компетентностей. Інтерактивні кросворди дозволяють залучити до активної роботи учнів всього класу, розширюють кругозір здобувачів освіти, допомагають краще орієнтуватися в постійно зростаючому потоці інформації, сприяють не тільки закріпленню, а й здобуттю знань з української мови та літературного читання в ігрових ситуаціях.

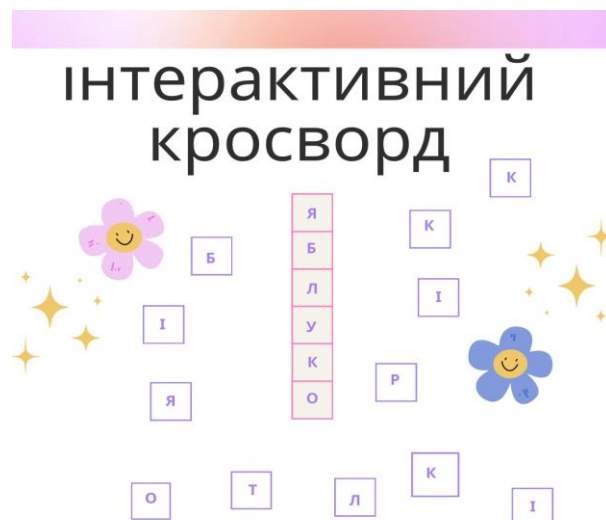

Рис. 2.19. Інтерактивний кросворд

Розв'язування інтерактивних кросвордів спонукає до поглиблення знань з української мови та літературного читання, дозволяє тренувати логічну пам'ять, розвиває комунікативні здібності, кмітливість, учить працювати з довідковою літературою, виробляє вміння доводити розпочату справу до кінця.

6. Створення портфоліо-відео свого класу.

Учням пропонувалося разом з однокласниками створити портфоліо-відео свого класу (рис. 2.20), в якому слід коротко розказати про свій клас: учнів, традиції, досягнення та ін.

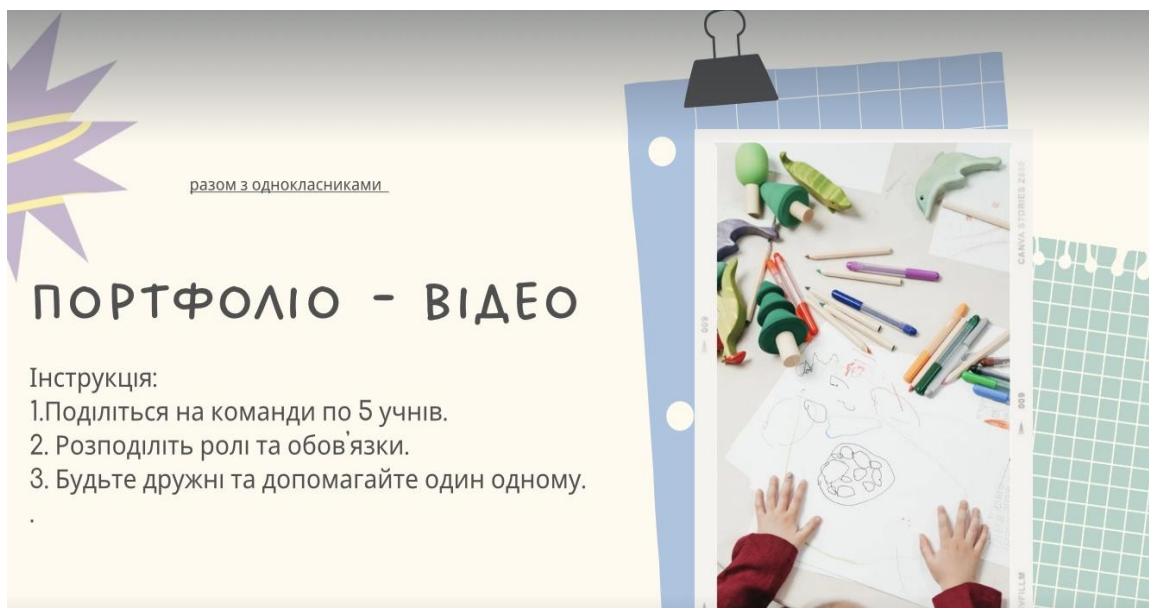

Рис. 2.20. Виконання портфоліо-відео свого класу

7. Віднови деформовані речення.

Представлене нижче завдання виконується під час уроку. Вчитель демонструє на презентації подане завдання. Учні розподіляються на команди та виконують його. Працюючи в групі, учні відновлювали деформоване речення і складали невелику розповідь. Здобувачам освіти пропонувалися такі деформовані речення:

- 1) Підготували мами для ми сюрприз татом з.
- 2) Тепло посміхнулася лагідно і мама.
- 3) Кошеня це маленьке було.

8. Виконання завдань за допомогою додатку Google.ua

Виконання завдань за допомогою додатку Google.ua (рис. 2.21) є ефективним засобом формування соціальної компетентості молодших школярів. Ми пропонували учням розподілитися на команди та виконати певні завдання, користуючись можливостями додатку Google.ua, зокрема такі:

1. Знайдіть у додатку Google.ua генератор ребусів та створіть свій власний до слова «осінь». Створений ребус презентуйте у класі на уроці.

2. Знайдіть у додатку Google.ua загадки, прислів'я, приказки про осінь. За змістом знайдених загадок, прислів'їв, приказок складіть розповідь про осінь та презентуйте її в класі на уроці.

3. Знайдіть у додатку Google.ua картинку «Осінь». Складіть та запишіть 3 речення за даною ілюстрацією.

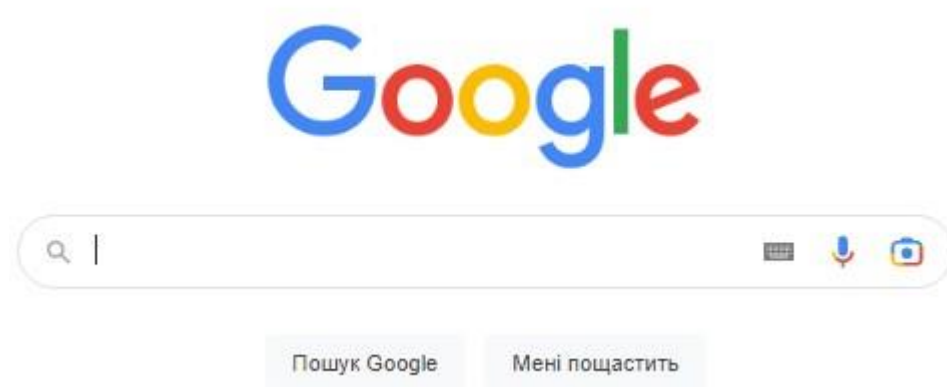

Рис. 2.21. Виконання завдань за допомогою додатку Google.ua

9. Представлення сюжетно-рольової гри.

Учням пропонувалося разом із однокласниками представити класу сюжетно-рольову гру, яка буде показувати фрагмент твору, який вже є прочитаним у класі, а однокласникам необхідно буде вгадати, з якого твору саме ця гра. Ми пропонували учням самостійно поділитися на команди, та самостійно розподілити між собою ролі – це досить ефективне рішення, тому що, воно дозволяло проявити творчість, самостійність, впевненість у своїх

силах, лідерські якості та виховувало у здобувачів освіти відповідальність за спільну справу, за свою роль у цій справі. Такі завдання дуже подобаються учням та викликають у них великий інтерес.

10. Розроблення гри до прочитаного твору або вивченої теми у форматі мультимедіа.

Учням пропонувалося придумати та розробити гру до прочитаного твору або вивченої теми у форматі мультимедіа. Такі типи завдань дуже подобалися здобувачам освіти, вони не тільки зближували учнів, а ще й формували дух суперництва, здорову конкуренцію, переживання за успіх своєї команди. В умовах НУШ такі завдання є ефективними, оскільки сприяють набуттю досвіду працювати в колективі, виконувати різні соціальні ролі, приймати спільні рішення. Під час виконання таких завдань, навіть учні, які мали низький рівень сформованості соціальної компетентності, активно співпрацювали із командою і виконували навчальні завдання для досягнення поставленої мети.

11. Завдання «Юні поети».

Учням пропонується попрацювати в парах, спробувати себе у ролі поетів, дібрати рими до вірша або придумати заголовок. Використовуючи мобільний додаток Viber, треба відправити створений вірш своїм однокласникам. Отримані результати слід презентувати у класі на уроці.

Одягну в неділю рано вишиту ...

Вийду с хати, закружляю весело в...

Засміється, заспіває сонце над...

Слова для довідки: ланами, таночку, сорочку.

Як бачимо, на уроках мовно-літературної освітньої галузі відбувається активне формування соціальної компетентності учнів молодшого шкільного віку. Цьому сприяють такі **види роботи**:

- використання презентацій власного виробництва вчителя чи учнів у вигляді проєктів, створення презентацій сприяє формуванню власного світогляду, творчості, вміння працювати у колективі та нести спільну

відповідальність за виконану роботу, підтримувати один одного на усіх етапах створення презентації, рівноцінно розподілити обов'язки у команді;

- аналіз прочитаних творів;
- аналіз ситуацій, з якими зустрічалися учні читаючи той чи інший твір;
- підготовка інформаційних проєктів до теми;
- командна інсценізація фрагменту прочитаного твору;
- розігрування сценок;
- підготовка плакатів, виступів, тестових завдань, узагальнюючих таблиць чи схем учнями індивідуально чи у колективі;
- колективне вирішення проблемних завдань;
- перевірка рівня засвоєння знань на платформах Kahoot, Wordpress та ін.;
- перегляд та обговорення мультфільмів;
- перегляд та аналіз соціальних роликів у мережі Інтернет;
- бесіди та зустрічі з відомими людьми онлайн;
- самостійна підготовка окремими учнями матеріалу до нової теми, це дозволяє учням не боятися виступати перед публікою, формує почуття відповідальності, та соціальну компетентність.

Усі ці складові ведуть до формування соціальної компетентності молодших школярів.

Ефективним засобом формування соціальної компетентності учнів початкових класів є **мультимедійна презентація**, за допомогою якої вчитель має змогу візуалізувати інформацію. Мультимедійна презентація допомагає формувати такі навички соціальної взаємодії, як співпраця, само та взаємо контроль, спілкування та ін.. За допомогою мультимедійної презентації вчитель може:

- проводити уроки на сучасному рівні;
- активізувати пізнавальну діяльність учнів;

- підвищити ефективність засвоєння учнями навчального матеріалу;
- економити час на уроці;
- підвищити ступінь наочності;
- отримати швидкий зворотний зв'язок;
- реалізувати принципи індивідуалізації та диференціації навчального процесу.

У контексті вимог НУШ на уроках в початковій школі активно використовуються **інтерактивна дошка** (Smart board) як один із засобів формування соціальної компетентності. Інтерактивна дошка дає змогу візуалізувати інформацію, узагальнити інформацію, створивши разом з дітьми таблицю чи схему. За допомогою інтерактивної дошки можна демонструвати та створювати моделі, залучити до роботи усіх учнів класу, за урок подати набагато більшу кількість інформації, адже інтерактивна дошка поліпшує темп і течію заняття.

Погоджуємося з думкою В. Коваленко, що «важливим аспектом у формуванні соціальної компетентності учнів є також рефлексія власної професійної діяльності вчителем та розвитку в учнів здатності оцінювати свою діяльність, вчинки та вчинки інших, шукати конструктивні шляхи розв'язання конфліктних ситуацій та ін., зазначено у роботі» [29].

Отже, з метою підвищення сформованості соціальної компетентності молодших школярів ми провели формувальний етап експериментального дослідження, суть якого полягала у впровадженні в освітній процес експериментального класу розробленої нами власної методики та створених вправ і завдань. Ми переконалися, що web-орієнтовані та мультимедійні технології дійсно сприяють покращенню навчання, формуванню в учнів молодшого шкільного віку соціальної компетентності, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до подальшого навчання. Нами з'ясовано, що ефективними, на нашу думку, для формування соціальної компетентності молодших школярів є уроки української мови та

літературного читання, на яких можна активно впроваджувати різноманітні мультимедійні та web-орієнтовані технології, та які відкривають широкі можливості для співпраці, оволодіння досвідом пошукової діяльності, розширення кругозору, підвищення мотивації до здобуття додаткової знань.

2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи

Третім етапом дослідження був контрольний зріз, під час якого ми перевіряли ефективність розробленої нами дослідно-експериментальної роботи. У завершальному етапі експериментальної роботи було проведено контрольне діагностичне обстеження учнів контрольного та експериментального класів.

Мета контрольного етапу експерименту полягала у визначенні рівня сформованості соціальної компетентності здобувачів освіти після проведення формувального етапу експерименту та з'ясування ефективності та результативності проведеної дослідної роботи.

Під час повторної діагностичної роботи ми використовували наступний діагностичний інструментарій:

- 1) соціометрія (Дж.Морено) [69] (додаток А);
- 2) методика «Продовж розповідь» (Е. Смірної) [49] (додаток Б);
- 3) методика «Рукавички» (Г. Цукерман) [50] (додаток В).

Результати, отримані в ході проведення контрольного зрізу, були нами занесені таблицю 2.5, що відображають підсумковий показник рівня сформованості соціальної компетентності молодших школярів.

Таблиця 2.5.

Підсумкові результати контрольного зрізу

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас		2-Б клас	
	кількість учнів	кількість учнів у %	кількість учнів	кількість учнів у %
Високий рівень	8	38 %	8	32 %
Середній рівень	11	52 %	11	44 %
Низький рівень	2	10 %	6	24 %

Аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив ефективність запропонованої методики формування соціальної компетентності молодших школярів в експериментальному класі, на відміну від контрольного. З таблиці 2.5 бачимо, що високий рівень сформованості соціальної компетентності мають 38 % здобувачів освіти експериментального класу та 32 % здобувачів освіти контрольного класу; середній – 52 % учнів експериментального класу та 44 % учнів контрольного класу; низький – 10 % учнів експериментального класу і 24 % учнів контрольного класу.

За допомогою таблиці 2.6 порівнюємо результати попередньої діагностичної роботи (констатувальний етап) з результатами контрольного зрізу (контрольний етап) в експериментальному і контрольному класах.

Таблиця 2.6.

**Порівняння рівнів сформованості толерантних взаємостосунків
молодших школярів**

Рівень сформованості соціальної компетентності	2-А клас (експериментальний)		2-Б клас (контрольний)	
	до експерименту	після експерименту	до експерименту	після експерименту
Високий рівень	24 %	38 %	28 %	32 %
Середній рівень	48 %	52 %	48 %	44 %
Низький рівень	28 %	10 %	24 %	24 %

З порівняльної таблиці бачимо, що більшість здобувачів освіти експериментального класу, які мали низькі результати на початку нашої роботи, по її закінченню вийшли на середній рівень. А ті здобувачі освіти, які мали середні показники, вийшли на високий рівень. В учнів контрольного класу кардинальних змін в сформованості соціальної компетентності не відбулося: вони залишилися майже на тому ж рівні.

Кінцеві результати проведення контрольного етапу експерименту ми відобразили на рис. 2.22.

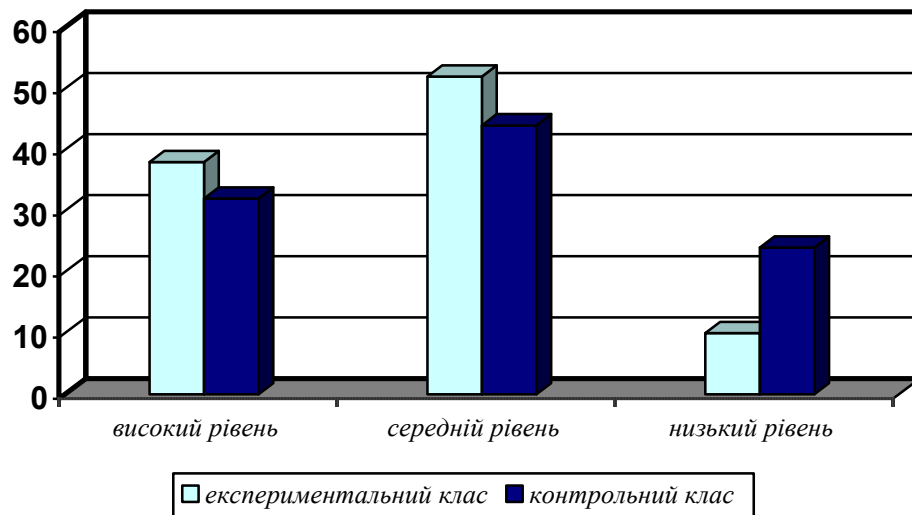

Рис 2.22. Підсумкові результати експерименту

Результати формувального етапу експерименту підтвердили висунуту гіпотезу про те, що формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій буде ефективним за таких умов: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні; органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі; поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Таким чином, під час контрольного зрізу здійснено повторну діагностику сформованості соціальної компетентності молодших школярів в експериментальній та контрольній групах, яка показала, що після проведення формувальної частини експерименту підвищився цей рівень в учнів експериментального класу. Розроблена нами методика та система вправ і завдань із використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій є

ефективною і результативною. Учні дотрималися норм і правил міжособистісного спілкування. успішно взаємодіяли один з одним, поважали інтереси інших школярів, висловлювали довіру, надавали своєчасну допомогу.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз досвіду роботи вчителів, шкільних підручників, навчальних та методичних матеріалів показав, що робота з формування соціальної компетентності проводиться, але це відбувається несистематично та за відсутності засобів мультимедіа, що, у свою чергу, не формує зазначену компетентність на достатньому рівні.

2. Важливим завданням педагога початкової школи є самостійне доповнення матеріалу підручника завданнями, спрямованими на формування соціальної компетентності молодших школярів. У процесі формування соціальної компетентності учнів початкової школи, вчитель має вміти проектувати та створювати ситуації, що розвивають емоційно-ціннісну сферу дитини; втілювати виховні можливості різних видів діяльності дитини; організовувати взаємодію учнів, їх батьків та педагогів, володіючи різними методами організації виховної роботи.

3. Нами проведено дослідно-експериментальну роботу, яка передбачала три етапи: констатувальний (визначення початкового рівня сформованості соціальної компетентності молодших школярів); формувальний (запровадження методики формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій); контрольний зріз (перевірка ефективності розробленої методики).

4. Результати проведеної діагностичної роботи переконують, що рівень сформованості соціальної компетентності учнів 2-А та 2-Б класу приблизно однаковий. Результати дослідження свідчать про те, що в учнів як

експериментального, так і контрольного класів, недостатньо сформована ця компетентність.

5. Нами було розроблено завдання з використанням web-орієнтованих та мультимедійних технологій, які сприяли формуванню соціальної компетентності, покращенню навчання, розвивали потребу в знаннях, вчили думати, самостійно аналізувати та розв'язувати проблеми, нетрадиційно розв'язувати стандартні завдання, активізували пізнавальну діяльність учнів. Система роботи базувалася на визначених нами педагогічних умовах.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, державних документів, навчальних програм, підручників для 2 класу, досвіду вчителів дає можливість зробити такі висновки:

1. У контексті вимог НУШ одним із важливих завдань початкової освіти є формування соціальної компетентності, «необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до подальшого навчання». Соціальна компетентність відіграє дуже важливу роль не тільки у шкільній діяльності, а ще й у становленні особистості в цілому, саме тому початкова школа покликана сформувати її у кожного учня. Сформована соціальна компетентність вказує на готовність здобувача освіти до співпраці, самостійної оцінки явищ і процесів навколишньої дійсності, здатність приймати власні рішення.

2. Аналіз наукових праць учених показав, що поняття «соціальна компетентність» трактується як здатність особистості виявляти знання та навички, необхідні для успішної взаємодії зі соціальним середовищем, виявляти достатній рівень конформності, щоб не йти всупереч з вимогами суспільства. Аналіз структури соціальної компетентності показав, що основними складовими цього утворення є мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смісловий та емоційно-вольовий компоненти, які є взаємопов'язаними та взаємозалежними.

3. Вивчення психолого-педагогічної літератури показало, що поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» трактується як процес формування особистості учня молодшого шкільного віку, який характеризується зміною соціальної ролі дитини та формування ставлення до світу і самого себе. На основі узагальнення різних підходів та ключових смислових одиниць поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» ми розглядаємо як інтегральну якість особистості, яка передбачає оволодіння

певною системою знань, формування умінь і навичок взаємодії в соціумі та здатності оцінювати свої дії та вчинки.

4. З'ясовано, що молодший шкільний вік сприятливий для соціалізації та соціального розвитку дитини. Він характеризується перш за все новою соціальною ситуацією розвитку дитини – її новими зв'язками й взаємостосунки з дорослими, однолітками та соціумом в цілому. Головними характеристиками соціальної компетентності молодшого школяра визначено такі: знання правил поведінки і взаємодії, способів виходу з конфліктних ситуацій, здатність взаємодіяти з іншими, співпрацювати в команді, брати на себе відповідальність, продуктивно виконувати різні соціальні ролі.

5. Визначено, що для формування соціальної компетентності молодших школярів ефективними є уроки української мови та літературного читання, на яких можна активно впроваджувати різноманітні мультимедійні технології. Аналіз досвіду роботи вчителів, шкільних підручників, навчальних та методичних матеріалів показав, що робота з формування соціальної компетентності проводиться, але це відбувається несистематично та за відсутності засобів мультимедіа, що, у свою чергу, не формує зазначену компетентність на достатньому рівні.

6. З'ясовано, що формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій буде ефективним за таких умов : урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; максимальна опора на використання індивідуального соціального життєвого досвіду здобувачів освіти, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у вихованні та навчанні; органічне включення web-орієнтованих і мультимедійних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі; поетапне, системне та цілеспрямоване використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

7. Нами проведено дослідно-експериментальну роботу, яка передбачала

три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний зріз. Під час констатувального етапу експерименту ми визначали рівень сформованості соціальної компетентності учнів 2 класу. Результати даного етапу дослідження дали змогу оцінити рівень сформованості соціальної компетентності молодших школярів як такий, що потребує корекції.

8. З метою підвищення рівня сформованості соціальної компетентності учнів 2 класу ми провели формувальний етап експериментального дослідження, суть якого полягала у впровадженні в освітній процес експериментального класу розробленої нами власної методики та створених вправ і завдань. Використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяло активізації пізнавальної діяльності учнів, задовольняло їхнім освітнім потребам, формувало в учнів загальнокультурні і морально-етичні цінності, соціальні компетентності, необхідні життєві і соціальні навички, а також мотивацію учіння та інтерес до вивчення української мови та читання.

9. Під час контрольного зрізу здійснено повторну діагностику сформованості соціальної компетентності учнів 2 класу в експериментальній та контрольній групах, яка показала, що після проведення формувальної частини експерименту підвищився цей рівень в учнів експериментального класу. Високий рівень сформованості соціальної компетентності зафіксовано у 38 % здобувачів освіти експериментального класу та 32 % здобувачів освіти контрольного класу; середній – у 52 % учнів експериментального класу та 44 % учнів контрольного класу; низький – у 10 % учнів експериментального класу і 24 % учнів контрольного класу.

10. Нами доведено, що розроблена експериментальна методика та система вправ і завдань із використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій є ефективною і результативною. Указані технології сприяли успішному формуванню в учнів 2 класу соціальної компетентності, необхідних життєвих і соціальних навичок, знань правил поведінки і взаємодії, способів виходу з конфліктних ситуацій, здатності

взаємодіяти з іншими, успішно співпрацювати в команді, брати на себе відповідальність, продуктивно виконувати різні соціальні ролі. Гіпотеза дослідження підтвердилася, завдання виконано, мета роботи досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Айзенбарт М. М. Сутність поняття «соціально-комунікативна компетенція» в сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3. С. 1–4.
2. Антонова О. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Київ, 2019. 96 с.
3. Батьківські збори : шляхи до партнерства та співпраці : метод. посіб. / уклад. : О. В. Пагава, Я. О. Чернишова. Харків : Друкарня Мадрид, 2018. 96 с.
4. Беккер Н. В. Основи формування соціальної компетентності школярів. *Науково-педагогічний огляд*. 2015. № 2 (8). С. 11–15.
5. Бібік Н. М. Структура і зміст соціальної компетентності. *Ціннісна складова соціалізації особистості дитини в умовах сьогодення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 2020. С. 116–120.
6. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
7. Варецька О. В. Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: монографія. Запоріжжя: Кругозір, 2015. 532 с.
8. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Ч.1. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.
9. Водяна О. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до соціального супроводу сімей, в яких перебувають діти під опікою : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2016. 20 с.
10. Вонсул Я. Використання інтерактивних ігрових технологій на уроках. *Початкова школа*. 2011. № 12. С. 32–34.

11. Гавриш Н. Сучасний медіапростір та його вплив на світогляд дитини. *Методична скарбничка вихователя*. 2018. № 6. С. 15.
12. Глебова Н. І. Специфіка соціальної компетентності фахівців водного транспорту в умовах сучасного ринку праці: дис. ... д-ра соц. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. 473 с.
13. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне, 2011. 552 с.
14. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2004. № 7-8. С. 71–74.
15. Гриневич Л. Медіаграмотність – це необхідне вміння для сучасної особистості. Київ, 2018. URL : <https://www.auc.org.ua/novyna/mediagramotnist-ce-neobhidne-vmynnya-dlya-suchasnoyi-osobystosti-liliya-grynevych>
16. Губарева Д. В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. С. 27–34.
17. Данилейко С. І. Шляхи формування соціальної компетентності учнів початкової школи. *Соціум. Наука. Культура* : матер. наук. конф. URL : <http://intkonf.org/danileykosi-shlyahi-formuvannya-sotsialnoyi-kompetentnosti-uchniv-pochatkovoyi-shkol>
18. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/>
19. Дзененко О. Формування соціальної компетентності молодших школярів. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/199237431.pdf>
20. Докторович М. О. Соціальна компетентність : співвідношення наукових категорій. *Матеріали ІХ між нар. наук.-практ. конф. «Наука та освіта – 2006»*. Т. 2. Педагогічні науки. Дніпропетровськ, 2006. С. 81–89.
21. Докторович М. О. Соціальна компетентність як наукова проблема. *Психологія і суспільство*. 2009. № 3. С. 144–147. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30622/1/%D0%94%D0%BE%D0%B A%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>

22. Закон України «Про освіту». 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

23. Зимня І. А. Компетенція і компетентність в контексті компетентнісного підходу в освіті. навч.-метод. посіб. Київ : Наука, 2019. 136 с.

24. Івашнюва С. В. Формування структури і контенту персонального сайту педагогічного працівника. URL : www.sworld.com.ua/konfer27/77.pdf

25. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2019. 136 с.

26. Коваленко В. В. Застосування електронних соціальних мереж для підтримки освіти дітей з функціональними обмеженнями. *Матеріали науково-практичної Інтернет-конференції «Інформаційні технології в освітньому процесі»* / упор. Д. А. Покришень, М. В. Матюшкін, Є. С. Закревська. Чернігів, 2017. С. 94–96.

27. Коваленко В. В. Основні напрями використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності учнів початкової школи. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці*: зб. матеріалів I Всеукр. Інтернет-конф., 19 травня 2017 р. Київ, 2017. С. 33–37.

28. Коваленко В. В. Проблема розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 1 (57). С. 189–206. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1541> (дата звернення 14.07.2017).

29.Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах сучасного інформаційного простору. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 6 (37). С. 37–40.

30.Коваленко В. В., Коваленко О. М. Актуальність застосування електронних соціальних мереж у роботі зі школярами, які мають функціональні обмеження. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 6 (50). URL : <http://journal.iitta.gov.ua> (дата звернення 03.01.2016).

31.Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/712483/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%92.%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

32.Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності учнів молодших класів в умовах сучасного інформаційного простору. URL : https://lib.iitta.gov.ua/10469/1/Otros_2015_6_11.pdf

33.Коломієць Н. А. Дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2009. 20 с.

34.Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. URL : <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontsepsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsyfrovomu-prostori.pdf>

35.Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/KONTSEPTSIYA-ROZVYTKU-GROMADYANSKOYI-OSVITY-V-UKRAYINI.pdf>

36.Косянчук С. В. Соціалізація та самовизначення особистості: апгрейдери процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. Київ : Талком, 2018. С. 138–141. URL : http://pc.phdpu.edu.ua/images/tezy_2018.

37.Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія. Київ, 2009. 416 с.

38.Культура добросусідства. Батьківські збори по-новому: методичні матеріали та практичний досвід / авт.-уклад.: М. А. Араджионі та ін. Київ : ТОВ «Прометей», 2017. 273 с.

39.Кучай О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах Польщі / за ред. А. І. Кузьмінського. Черкаси, 2014. 361 с.

40.Левченко О. В. Використання ІКТ – як засіб формування предметних компетентностей на уроках української мови в початковій школі. *Педагогічне Криворіжжя : педагогічний альманах* : зб. наук.-метод. праць. 2017. Вип. 3. С. 111–114.

41.Легін В. Б. Формування рефлексивних умінь молодших школярів у навчальній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2016. 19 с.

42.Лещенко М. П., Коваленко В. В. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів : результати дослідження. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2017»*. Київ, 2017. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/>

43.Лещенко М. П., Тимчук Л. І. Підходи до стандартизації сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів : польський досвід. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. № 4 (42). С. 33–46.

44.Литвинова С. Г. Сучасний стан використання електронних соціальних мереж учителями загальноосвітніх навчальних закладів України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 1 (57). С. 12–24.

45.Лопатіна Л. В. Формування соціальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку. URL : <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-socialnoi-kompetentnosti-u-ditej-molodsogo-skilnogo-viku-74073.html>

46. Мальцева О. І. Кіберсоціалізація як особливий вид соціалізації особистості. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів.* 2020. № 2 (333). Ч. 2. С. 190–199.

47. Мартиненко С. Як зберегти психічне здоров'я дитини : поради вчителям і батькам. *Початкова школа.* 2014. № 5. С. 41–43.

48. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка.* Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97–108.

49. Методика «Продовж розповідь» Е. О. Смірної. URL : https://studwood.net/2216239/pedagogika/metodika_didaktichnih_kartin_rozvitku_monologichnogo_movlennya

50. Методика «Рукавички» Г. Цукерман. URL : <https://bigbro.com.ua/metodika-rukavichki-opis-osoblivosti-tsili-i-zavdannya/>

51. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій : монографія / Авт. кол. : Н. Т. Задорожна, Т. В. Кузнецова, А. В. Кільченко та ін. Київ, 2014. 160 с.

52. Митник О., Манзер С., Цілик Н. Теоретико-методичні засади становлення успішної в соціумі особистості під час навчально-виховного процесу в ЗНЗ. *Рідна школа.* 2017. №. 1-2. С. 36–40.

53. Нова українська школа : порад. для вчит. / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

54. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

55. Петренко С. В. Система Delphi як засіб формування ІКТ-компетентностей майбутнього вчителя інформатики початкової школи у навчанні візуального програмування : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 20 с.

56.Писарчук О. Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2016. 20 с.

57.Пінчук О. П. Проблема формування ІК-компетентності учнів у відкритому інформаційно-освітньому середовищі : аспект використання електронних соціальних мереж у навчанні. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016. № 8. С. 4–10.

58.Примакова В. В. Особливості підготовки вчителів початкових класів до формування наукової картини світу в учнів. *Нові технології навчання*. 2010. Вип. 63, Ч. 2. С. 124–130.

59.Примакова В. В. Розвиток післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні (1948-2012 рр.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Тернопіль, 2016. 38 с.

60.Притчі для батьків. URL : https://vjazivne.io.ua/s2430193/pritchi_dlya_batkiv

61.Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 35 (88). С. 451–457.

62.Рибалко О. О. Проектування електронних освітніх ресурсів навчання математики в початковій школі з використанням системи Adobe Flash : автореф. дис ... канд. пед. наук. Київ, 2017. 25 с.

63.Розвиток соціально-комунікативної компетентності обдарованих учнів початкової школи : посіб. / Н. В. Лук'янчук та ін.; за заг. ред. Н. В. Лук'янчук, Н. А. Климової. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. 132 с.

64.Савченко О. Я. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Ч.1. Київ : Видавничий дім «Оріон», 2019. 144 с.

65.Сапун Г., Придаток О. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Ч.1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 112 с.

66.Сидоренко В. Концепти Нової української школи : ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. № 5. С. 4–17.

67.Сорока О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання АРТ-терапевтичних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Тернопіль, 2016. 40 с.

68.Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / Т. Ф. Алексеєнко; за ред. І. Д. Зверєвої. Київ, 2008. 336 с.

69.Соціометрія Дж. Морено. URL : https://psyfactor.org/lib/sociometriya_moreno.htm

70.Спілкування та співпраця. Навчальні матеріали / British Council; за підтримки МОН. Київ, 2019. 26 с.

71.Стандарти громадсько активної школи : залучення батьків: навч.-метод. посіб. / М. Я. Товкало; під заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ : Видавничий дім «Плеяда», 2014. 66 с.

72.Старостіна О. В. Розвиток професійної майстерності педагогічних кадрів у системі підвищення кваліфікації в Англії : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Переяслав-Хмельницький, 2015. 20 с.

73.Субіна О. О. Формування соціальної компетентності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей в умовах магістратури: дис. ... канд. пед. наук / Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ. 2015. 248 с.

74.Тадаєва А. В. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів в сучасному інформаційному просторі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / Харківська державна академія культури. Харків, 2016. 258 с.

75. Твердохлеб М. Соціальна активність – засіб сучасного виховання учнів початкових класів. *Рідна школа*. 2007. № 9. С. 41.

76. Типова освітня програма О. Я. Савченко. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

77. Флярковська О. Психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності підлітків. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 4 (75). С. 36–40.

78. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : посіб. / О. В. Овчарук та ін.; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук; Ін-т інформ. технол. і засобів навч. НАПН України. Київ : Атіка, 2014. 212 с.

79. Чипурко В. П. Українська мова та читання: підручник для 2 кл. закладів загальної середньої освіти: у 2 ч, Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2019. 160 с.

80. Шахіна І. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 36. С. 479–484.

81. Шахрай В. Соціальна компетентність особистості в науковій літературі. *Соціальні виміри суспільства* : зб. наук. пр. Київ : ІС НАН України, 2008. Вип. 11. С. 352–362.

82. Юрченко О. Структура соціальної компетентності молодшого школяра. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 7 (61). С. 234–244.

83. Digital Strategy for Schools 2015-2020. Enhancing Teaching, Learning and Assessment. URL : <https://www.education.ie/en/Publications/PolicyReports/Digital-Strategy-for-Schools-2015-2020.pdf>

84.Karakas R. The use of cartoons for developing the skills of understanding and analyzing of children in preschool period. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 46 (2012) P. 3026–3030.

85.Leask M., Meadows J. *Teaching and learning with ICT in the primary school*. London : Psychology Press, 2000. 270 p.

86.Loveless A., Dore B. *ICT In The Primary School (Learning & Teaching with ICT)*. 2002. P. 5–7.

87.Zousel M. L., Rule A. C., Logan S. R. Teaching Primary Grade Students Perfectionism through Cartoons Compared to Bibliotherapy. *International Electronic Journal of Elementary Education*. 2013. 5 (2). P. 199–218.

Додаток А

Методика «Соціометрія» (Дж. Морено)

1. З ким із класу тобі найбільше подобається навчатися цього навчального року?
2. З ким би ти дуже хотів продовжити навчатися в одному класі наступного навчального року?
3. З ким із класу ти хотів би відвідувати групу продовженого дня?
4. Кого з класу ти запросиш на день народження?
5. З ким із класу ти пішов би у похід?
6. З ким із класу ти із задоволенням поїхав би на екскурсію до музею?
7. Якщо тобі треба брати участь у спортивному змаганні, з ким із твого класу ти хотів би брати участь разом?
8. Кому з класу ти довірив би свій найпотаємніший секрет?
9. З ким із класу ти хотів би дружити все життя?
10. Без кого ти не уявляєш свій клас?
11. З ким із класу ти хотів би готувати проект з історії?
12. З ким із класу ти хотів би бачитися частіше у вільний час?
13. З ким із класу ти хотів би сходити в кіно?
14. З ким із класу ти хотів би готувати вироби на виставку?
15. З ким із твого класу ти дуже хотів би разом гуляти?

Додаток Б

Методика «Продовж розповідь» (Е.О. Смірної)

Педагог пропонує учням закінчити розповіді так, як сам би вчинив.

Розповідь № 1: «Іван і Микола доглядали пораненого песика. Коли він одужав, обидва хлопці захотіли взяти песика собі додому. Вони ніяк не могли домовитися, кому він дістанеться. Тоді один перехожий, який чув їх суперечку, запропонував Івану взяти песика за передні лапки, а Миколі – за задні і тягнути до себе: хто перетягне, того і буде песик. Хлопці взяли тваринку за лапки і...» Як на твою думку, що було далі, хто переміг? Як вчинили хлопці?

Розповідь № 2: «Оленка і Світланка прибирали іграшки в ігровому куточку. Оленка складала конструктор, а Світланка – ляльки. Світланка із своєю роботою швидко впоралася. Світланку похвалили і запропонували: «Якщо хочеш – йди на прогулянку, або допоможи Оленці прибирати». Що відповіла Світланка?

У відповідях учнів педагогу потрібно звертати увагу на такі аспекти:

1. Як учень ставиться до героїв розповіді і чому саме так?
2. Чи розуміє учень емоційний стан героїв розповідей?
3. Чи здатен учень до емоційного переживання?
4. Чи здатен учень до емпатії?
5. Чи виявляє учень турботу та співчуття по відношенню до слабших, скривджених? Яким чином? Що до цього спонукає? (мотивація)?
6. Чи здатен учень надавати посильну допомогу у проблемних ситуаціях?
7. Як реагує учень на успіх чи невдачу інших?

Відповіді дітей оцінюються у балах:

3 бали (високий рівень) – «кінець розповіді носить характер співчуття, турботи та емоційного переживання; проявляє бажання допомогти героям розповіді».

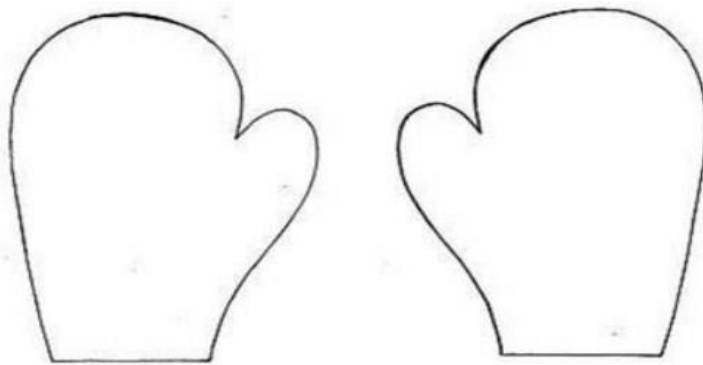
2 бали (середній рівень) – «кінець розповіді носить прагматичний чи егоїстичний характер»»;

1 бал (низький рівень) – «не може придумати кінець розповіді, проявляє байдужість».

Додаток В

Методика Г. Цукерман «Рукавички»

Інструкція: «Діти, перед вами лежать дві намальовані рукавички і олівці. Рукавички треба прикрасити так, щоб вийшла пара, – для цього вони повинні бути однаковими. Ви самі можете придумати візерунок, але спочатку треба вам домовитися між собою, який візерунок намалювати, а потім приступити до малювання».

Критерії оцінювання:

- продуктивність спільної діяльності оцінюється за ступенем схожості візерунків на рукавичках;
- вміння дітей домовлятися, приходити до спільного рішення, вміння переконувати, аргументувати тощо;
- взаємний контроль у процесі виконання діяльності: фіксуються відхилення від початкового задуму, реакція на ці відхилення;
- взаємодопомога під час виконання малюнків;
- емоційне ставлення до спільної діяльності: позитивне (працюють із задоволенням і інтересом), нейтральне (взаємодіють один з одним в силу необхідності) або негативне (ігнорують один одного, сваряться та інше).

Рівні оцінювання:

1) низький рівень: в узорах чітко спостерігаються відмінності або взагалі немає подібності. Діти не намагаються домовитися, кожен наполягає на своєму;

2) середній рівень: схожість часткова - є окремі ознаки (колір або форма деяких деталей) збігаються, але є і помітні відмінності;

3) високий рівень: рукавички прикрашені однаковим або дуже схожим візерунком. Діти активно обговорюють можливий варіант узору; доходять згоди щодо способу розфарбовування рукавичок; порівнюють способи дії і координують їх, будуючи спільні дії; стежать за реалізацією прийнятого задуму.

Додаток Г

Конспект уроку з літературного читання

Тема: Тарас Шевченко «Зацвіла в долині». В. Скомаровський «Над Кобзарем»

Мета:

Формування предметних компетентностей: ознайомити учнів з життям Кобзаря, формувати вміння аналізувати прочитане, складати план, власне висловлювання, формувати навички свідомого виразного читання, збагачувати словниковий запас учнів, виховувати почуття любові до поезії.

Формування ключових компетентностей:

комунікативної : володіти навичками спілкування, вміти взаємодіяти у команді.

інформаційної: вміти здобувати з підручника необхідну інформацію.

соціальної: вміти взаємодіяти в групі, колективі.

Обладнання: підручник, аудіозапис вірша, презентація, інфографіка.

Клас: 2

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Хід уроку**I. Організаційний момент**

– Сьогодні ми з вами будемо багато читати, тому пропоную трішки розім'яти наші ротики – повторюйте за мною.

II. Перевірка домашнього завдання (слухання віршів напам'ять)**III. Мовленнєва розминка****1. Гра «Шифрувальники»**

«Київ – їв – и + об + за + ря = ... (Кобзаря)».

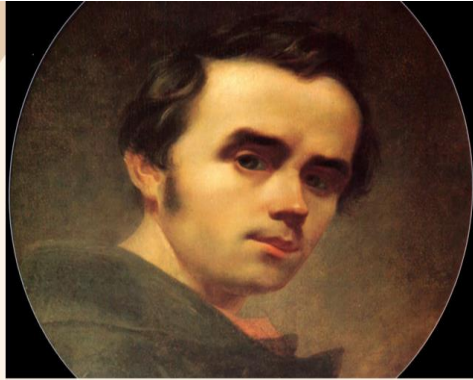
Чудний - ий - н + о + ві = (чудові)

– Кого називають Кобзарем?

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку

– Учні, скажіть мені будь ласка хтось знає яке слово зустрічається у «Кобзарі» цілих 385 разів?

– Правильно, це калина.

ПИСЬМЕННИК, ХУДОЖНИК,
ПОЕТ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ.

385

У "Кобзарі" ужив слово
"КАЛИНА"

965

Згадується "КАЛИНА" у творах
Шевченка

270

Творів Шевченка втрачено і досі
не знайдено.

V. Опрацювання нового матеріалу

1. Опрацювання вірша Т.Г.Шевченка „Зацвіла в долині“

1) Діти, заплющити будь- ласка очі і слухайте вірш:

– А тепер розплющити очі і скажіть мені будь ласка, що ви уявили, коли слухали цей вірш?

– А тепер я пропоную вам кожному скласти речення зі словом калина, та розказати його сусіду.

– А тепер давайте послухаємо, що казав Кобзар про калину:

А калина з ялиною

Мов дівчаточка із гаю

Вихожаючи, співають;

– Скажіть, діти, чи можемо ми порівняти наші речення, які ми склали про калину з висловами Шевченка про неї?

Фізкультхвилинка

2) Читання вірша:

–А тепер ми ділимося на команди і читаємо вірш по 4 рядочки кожна команда.

3) Словникова робота

Гай – назва невеликого листяного лісу.

Свита – чоловічий або жіночий верхній одяг, його носили селяни та бідні люди, можна порівняти з великою сорочкою.

4) Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання

– Про що цей вірш?

– А хто мені перший порахує скільки разів у цьому вірші зустрічається білий колір?

– Знайдіть і зачитайте речення у якому нам сказано про калину?

– Хто зрадів цвітінню калини?

5)

Словесне малювання

– Діти, як ви вважаєте, чому нас може навчити цей вірш?

– Діти, пригадайте в яку книгу Шевченка, відому на увесь світ вміщено цей твір?

– Скажіть, діти, як ви вважаєте, чому ми і досі вивчаємо твори Шевченка, його біографію, адже він жив дуже давно?

Так, він дійсно був видатною людиною, а про видатних людей завжди говорять і згадують їх. Хочу вам навести приклад як видатний український письменник Вадим Скомаровський пишався Шевченком, що навіть присвятив йому вірш.

Над «Кобзарем»

- Як на вашу думку автор ставиться до Шевченка?
- Як автор характеризує Шевченкове слово? Воно яке?
- А як би ви розповіли про Шевченка?

VI. Підведення підсумків уроку. Рефлексія

- З якими віршем ми познайомилися сьогодні?
- Який цікавий факт із життя та творчість Шевченка ви дізналися?
- З яким письменником познайомились?
- Діти, скажіть мені будь ласка яке ж слово повторюється у Кобзарі 385 разів?

VII. Домашнє завдання

Виразно читати вірш. Намалювати до нього малюнок або написати віршик про Шевченка.